

Газетке жазылып,
iPhone ұтып ал!

Кәсіпкерлік

КЕЛЕШЕГІ КЕМЕЛ КӘСІПОРЫНДАР

Мемлекет басшысының экономиканы әртараптандыру, өңдеу өнеркәсібін жандандыру тапсырмасына сәйкес өңірде бірқатар жаңа кәсіпорынның таспасы қиылды. Кәсіпорындардың ашылуына өңір басшысы Ғауез Нұрмұхамбетов пен Ауыл шаруашылығы министрі Айдарбек Сапаров қатысты. Инвестициялық жобалар өңірдің агро-өнеркәсіптік кешенін дамытуға серпін бермек.

Қызылжардағы қатты ірімшік шығаратын жалғыз кәсіпорын – «Eurasian Milk» серіктестігі биылдан бастап қоюландырылған сүт өндірісін қолға алмақ.

(Жалғасы 2-бетте)

Qұrylys

Өңір басшысы Ғауез Нұрмұхамбетов Тайынша ауданының Чкалов ауылында жөнделіп жатқан «Қамқорлық» оңалту орталығымен танысты.

БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ОРТАЛЫҚ

Жалпы аумағы 1000 шаршы метрден асатын орталық күрделі жөндеу жүргізіліп жатқан Чкалов дәрігерлік амбулаториясында орналасатын болады.

Орталық тірек-қимыл аппараты бұзылған, сондай-ақ жүйелі оңалтуды қажет ететін басқа да ауытқулары бар балаларға арналған. Мұнда мүмкіндігі шектеулі өрендерге барлық қолайлы жағдай жасалып, тиімді оңалтуға арналған заманауи әдістемелер мен жабдықтар енгізіледі. Жұмыс істеуге білікті мамандар тартылмақ.

Бұл жоба «Қамқорлық қоры» корпоративтік қорының қолдауымен жүзеге асырылуда. Жоба аясында қор орталықты заманауи жабдықтармен және қажетті жиһазбен қамтамасыз етеді.

Облыс әкімінің баспасөз қызметі.

KEREK DEREK

2025 жылғы қантар-қыркүйек аралығында Қазақстанның курорттық аймақтары 3,8 млн. адамды қабылдады. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 14 пайызға артық. Олардың ішінде 16,5 пайызы – шетелдік қонақтар. Ең танымал курорттар – Алматы тау кластері, Щучье-Бурабай және Маңғыстау курорт аймағы. Сондай-ақ демалушылар Балқаш пен Алакөл курорт аймағына жиі барған. Көрсетілген қызмет көлемі 154,7 млрд. теңгені құрады. Жалпы Қазақстанның курорттық аймақтарында қонақтарды қабылдайтын 1876 орын бар.

Jaғymdy jañalyq

АУЫЛДАҒЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ БЕКЕТ

Есіл ауданының Спасовка ауылында жаңа медициналық бекет ашылды. Нысанның тұсауын аудан әкімі Мереке Мұхамедияров кесті. Ғимараттың құрылысына «Явленское МТС» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі қолдау көрсеткен.

Жобаның жалпы құны 80 миллион теңгені құрайды. Бекетке жапсарлар медицина қызметкеріне арналған жайлы қызметтік баспана мен учаскелік полиция инспекторына арналған кабинет те бой көтерді.

(Жалғасы 3-бетте)

Ekonomika

ҚАЖЕТТІ МАМАНДЫ ӨЗДЕРІ ОҚЫТАДЫ

Петропавлдағы «Alageum Electric» электротехника зауыты кәсіпорынға қажет мамандарды өздері даярлауда. Қазір мұнда 200-ден астам жұмысшы болса, соның тең жартысы – оңтүстік өңірлерден келгендер.

Зауыттың өндіріс жөніндегі директоры Бейбіт Ыбраевтың айтуынша, трансформатор жасау үшін тәжірибелі маман табу оңай шаруа емес. «Елімізде трансформатор құрастыруға қажетті мамандарды оқытатын бірде-бір жоғары оқу орны жоқ. Кентаудағы орта арнаулы білім беретін колледж дуалды оқыту арқылы мамандар даярлайды.

(Жалғасы 5-бетте)

ҚЫЗЫЛЖАРДАҒЫ КӨНЕ МЕШІТТЕР

→ 6

«МӨЛДІР МАХАББАТ» – ЖЫЛ ҚОЙЫЛЫМЫ

→ 12

Qazaqstanym - qaraşańyraǵym

ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІК – ТҰРАҚТЫЛЫҚ КЕПІЛІ

Оқушылар сарайында «Қазақстандық бірегейлікті қалыптастыру және нығайту: басшылардың біріктірушілік рөлі» деген тақырыпта республикалық форум өтті. Алқалы басқосуға қатысқан облыс әкімі, өңірлік ассамблеяның төрағасы Ғауез Нұрмұхамбетов «Қазақстандық бірегейлікті қалыптастырудағы басшылардың біріктірушілік рөлі» жөнінде баяндама жасап, дәстүрге айналған форумның маңыздылығына тоқталды.

Бүгінгі таңда облыс аумағында 87 этнос пен 11 діни конфессия тұрады. Демек бірлікті нығайту жолында тұрақты да жүйелі жұмыс талап етіледі деген сөз. Әр азаматтың жері мен еліне деген терең сүйіспеншілігі мен құрметі ғана шынайы патриотизмнің негізі болып табылады. Бұл орайда, яғни этносаралық және конфессияаралық

келісімді нығайтуда Қазақстан халқы Ассамблеясының рөлі ерекше. Бүгінде жетекші институт қоғамдық топтасудың аланы ретінде берік орныққан. Оның бастауымен жергілікті этномәдени бірлестіктер, олардың құрамындағы екі мыңға жуық адам мемлекеттік саясатты іске асыруға белсене атсалысып келеді. Осыны тілге тиек еткен өңір

басшысы Ғауез Торсанұлы форумға жиналғандарды 11 айдың әлеуметтік-экономикалық қорытындыларымен таныстырды. Негізгі салалар қуатты серпінге ие. Ауыл шаруашылығында – 10,5, өнеркәсіпте – 20,8, құрылыста – 31,4, инвестиция құюда 11,9 пайыз өсім қамтамасыз етілді. Ауыл шаруашылығының жалпы өнім көлемі 1 трлн. 66

млрд. теңгеге жетті. Рентабельділігі жоғары майлы дақылдардың егістігі 1 млн. гектарға дейін ұлғайтылды. Негізгі драйвер – өңдеу өнеркәсібі. Жалпы құны 894 млрд. теңге болатын 51 инвестициялық жоба іске асырылса, 7,8 мыңнан астам жаңа жұмыс орны құрылмақ.

— Бүгінде әрбір басшының алдында жалпыұлттық құндылықтарды сақтаушы, азаматтық жауапкершілік, ашықтық пен сенім үлгісі болу міндеті тұрғанын айрықша атап өткім келеді. Басты міндет – ұжымдарда өзара сыйластық, төзімділік және қоғамға қалтқысыз қызмет ету ахуалын қалыптастыру, — деді облыс әкімі Ғауез Нұрмұхамбетов.

Жиында сөз алған экономика ғылымдарының докторы, профессор Анатолий Башмаков, Президент жанындағы мемлекеттік басқару академиясының ректоры Азамат Жолманов, Қазақстанның Еңбек Ері Мұрат Қаражұманов, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Төлеген Мұхамеджанов, облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Ескендір Елеусізов, М.Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университетінің ректоры Ербол Исакаев, «Қызылжар-Ақпарат» ЖШС директоры, облыстық ассамблея жанындағы депутаттар тобының мүшесі Ербақыт Амантай мүд-

делер тоғысатын тұсты іздеу, күрделі шешімдер қабылдау, берекесіздіктерге бой алдырмау, түсінбеушіліктерді болдырмау, сындарлы келіссөздер құру, шиеленістердің түйінін тарқату жайында ой өрбітті. Жалпыұлттық патриоттық идеясы қазақстандық бірегейлік пен бірлікті, қоғамдық келісімді қалыптастыратыны — талассыз шындық.

Жиын соңында қайырымдылық істерге қосқан үлесі үшін Симанас Шахановаға «Қайырымды жан» төсбелгісі, саламатты өмір салтын насихаттағаны және волонтерлік қызметі үшін Анастасия Әйниқиске Президенттің Алғыс хаты, ұлтаралық келісімді нығайтуға қосқан үлесі үшін Резеда Баймухамедоваға Қазақстан халқы Ассамблеясының «Алғыс» төсбелгісі, медиа-цияны дамытуға қосқан үлесі үшін Инесса Қуановаға, облыстық «Қоғамдық келісім» мекемесінің сарапшысы Светлана Баеваға, «МТРА» телеарнасының редакторы Әлия Икамбаеваға, «Қазақстан» РТРК» АҚ облыстық филиалының жүргізуші редакторы Елена Горбаньға Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары Марат Әзілхановтың Алғыс хаты салтанатты түрде табысталды.

Өмір ЕСҚАЛИ,
«Soltüstik Qazaqstan».

КЕЛЕШЕГІ КЕМЕЛ КӘСІПОРЫНДАР

(Басы 1-бетте)

Жобаға 5,2 млрд. теңге инвестиция құйылған. Кәсіпорынға ел бойынша баламасы жоқ заманауи қондырғылар қойылған. Өндіріс желілері барынша автоматтандырылған. Нәтижесінде мұнда жылына 12 мың тонна қоюландырылған сүт өндіріледі.

Серіктестік директоры Андрей Гриценконың сөзінше, жұмыс 98 пайызға автоматтандырылған. Өндіріс барысында жергілікті шикізат пайдаланылады. Бүгінде өнімдегі 18 ферма сүтті осында өткізеді. Жаңа цех келер жылдың бірінші тоқсанында толық қуаттылықта жұмыс істей бастайды. Өндіруші қоюландырылған сүтпен отандық нарықты толық қамтамасыз етуге ниетті.

Цехтың ашылуынан кейін Ғауез Нұрмұхамбетов пен Айдарбек Сапаров «Зеленый Север» серіктестігіндегі жылыжай жұмысымен танысты. Бүгінде мұнда жылына 3 мың тонна көкөніс өсіріледі. «Зеленый Север» — өнімдегі төртінші буынды жалғыз жылыжай. Алдағы уақытта өндіруші жылыжайды кеңейтіп, 4,5 мың тонна көкөніс

сатуды мақсат етіп отыр. Жоба құны — 4 млрд. теңге. Нәтижесінде жылыжай аумағы 52 мың шаршы метрге дейін кеңейіп, тағы 30 адам жұмыспен қамтылады.

Бұл күні «Qyzyljar» арнайы экономикалық аймағында «ECO GLADE» санырауқұлақ фермасы жұмысын бастады. Жобаға жұмсалған 11 млрд. теңгенің жартысы мемлекеттік қолдау механизмдері арқылы берілген.

— Ауыл шаруашылығы өнімдерін терең өңдеудің мысалын

аталған кәсіпорыннан көруге болады. Мұнда тек санырауқұлақ өсіріліп қоймайды. Жиналған өнімді консервілеу, мұздату мүмкіндігі де бар. Бұл — Қазақстандағы ең ірі фермалардың бірі. Алдағы уақытта жергілікті нарықты отандық өніммен қамтамасыз етіп қана қоймай, Ресейдің көршілес облыстарына экспорттау мүмкіндігі де бар, — дейді облыстық кәсіпкерлік және индустриялы-инновациялық даму басқармасының басшысы Дархан Әмрин.

Мұнда санырауқұлақ арнайы камераларда өсіріледі. Әр камераның ішінде мол өнім алуға қажетті жағдай жасалған. Камерадағы ылғалдылық пен температура цифрлық жүйе арқылы басқарылады. Қажет болған жағдайда ферма жұмысын қашықтан бақылауға да болады. Санырауқұлақты егу, компост дайындау жұмыстарын арнайы қондырғы атқарады. Жұмысшылар тек өнімді жинау кезінде ғана камераға кіреді. Камераға жайылған қара топыраққа 18 күнде жұдырықтай шампиньондар өсіп шығады. Мамандар оны салмағына қарай сұрыптап, жәшіктерге салады.

«Санырауқұлаққа деген сұраныс жоғары. Егер жоба толық аяқталса, импорттық өнімге тәуелділіктен арыламыз. Компания басшылығы кәсіпорынды тез арада іске қосып, өндірісті жолға қойды. Бүгінде алғашқы өнімді жинап жатыр. Жалпы елімізде ауыл шаруашылығы саласына ерекше көңіл бөлінуде. 11 айдың қорытындысы бойынша салаға тартылған инвестиция көлемі 28 пайызға артқан», — деді Айдарбек Сапаров.

Ферманың қазіргі өндірістік аумағы 10 мың шаршы метрді

алып жатыр. Әзірге мұнда жылына 2,4 мың тонна өнім шығаруға мүмкіндік бар. Жаңа фермада 65 адам еңбек етпек. Алдағы уақытта кешенді кеңейту жоспарлануда. Оған сай тағы 6 млрд. теңге қаржы құйылып, өндірістік алаң 17 мың гектарға жетпек. Бұл жылына 4,8 мың тонна өнім шығаруға жол ашар. Осылайша жергілікті нарыққа қажет санырауқұлақтың 45 пайызы Қызылжарда өсірілмек.

Сапар барысында Айдарбек Сапаровқа «Qyzyljar» арнайы экономикалық аймағының №3 субаймағына инженерлік желілер тарту жұмыстарының барысы таныстырылды. Былтыр мұнда 15,8 шақырым электр, 6,7 шақырым су желілері тартылса, биыл 1,2 млрд. теңгеге ұзындығы 4,1 шақырым кәріз жүйесі орнатылған. 3,5 шақырымдық жылу желісінің жұмыстарын желтоқсанда аяқтау жоспарланған. Ал келесі жылы 11,2 шақырым жол салынып, 2,3 шақырым темір жол пайдалануға беріледі.

Диас АЯҒАН,
«Soltüstik Qazaqstan».

Суреттерді түсірген
Шығысхан БЕКМҰРАТ.

Jūmys sapary

ЖОЛ ЖӨНДЕУ ЖАЛҒАСАДЫ

Облыс әкімі Ғауез Нұрмұхамбетов жұмыс сапарымен Уәлиханов ауданына барды. Бұл ауданда көп жылдан бері жол мәселесі өзекті. Соңғы 30 жылда алғаш рет автомобиль жолдарын кешенді жөндеу жұмыстары басталды. Биыл 150 шақырымы қалпына келтірілген.

Жөндеу жұмыстары сапасы нашар жолдарда жүріп жатыр. Атап айтқанда, Кішкенекөл-Бидайық бағытындағы жолдың 48 шақырымы жөнделді. Телжан – Мортық – Тілеусай – Қаратөрек жолының 60 шақырымы қалпына келтірілді. Чехов – Молодая Гвардия бағытындағы 26 шақырым жолға жөндеу жұмыстары жүргізілді. Көкшетау – Омбы республикалық жолының Дәуіт пен Кішкенекөл елді мекендері арасындағы 57 шақырым учаскесінде, сондай-ақ Чкалов ауылы мен Акмола облысының шекарасына дейінгі 54 шақырым аралықта жөндеу жұмыстары басталды.

Кішкенекөл ауылында бір

ауысымда 250 адам қабылдай алатын, стационармен біріктірілген заманауи емхана науқастарды қабылдауға дайын. Жоба аясында стационар бөлімшесіне күрделі жөндеу жүргізілді. Барлық қажетті лицензиялық рәсімдерден өткеннен кейін, яғни медициналық нысан 2026 жылдың наурыз айында толыққанды жұмысын бастайды.

Аудан орталығында тағы бір IT-орталық ашылды. Бұл – «SKO Hub» негізінде құрылған екінші заманауи хаб. Орталық ауданның кадрлық әлеуетін қалыптастыруға және цифрлық экономиканы дамытуға серпін бермек. Бүгінде аудан орталықтандырылған ауызсумен толық

қамтамасыз етілген. Сонымен қатар «Бәйтерек» қосалқы стансасында соңғы 67 жылда алғаш рет күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілуде. Жөндеу аяқталғаннан кейін 4 мыңнан астам халқы бар 17 елді мекен тұрақты әрі үздіксіз электр энергиясымен қамтылады.

Жұмыс сапары барысында өңір басшысы жанартылған бірқатар әлеуметтік нысандарды аралап, ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерімен және аудан тұрғындарымен кездесті. Инфрақұрылымды дамыту, агроөнеркәсіп кешенін қолдау және халықтың өмір сапасын арттыру мәселелері талқыланды.

ЭЛЕКТР ЖЕЛІСІ ЖАҢАРТЫЛУДА

Ақжар ауданында IT-орталық ашылды. Жылдың соңына дейін тағы төрт аудандық IT-орталық іске қосылады. Жұмыс сапарымен осы ауданға барған өңір басшысы Ғауез Нұрмұхамбетов агроқұрылымдар мен бірқатар әлеуметтік нысандарды аралады.

Қулықөл ауылындағы «Дамир Агро» фермерлік шаруашылығы, ауыл тұрғындарына қолайлы жағдай жасап отыр. Биыл кәсіпорын балуандар залы мен мәдени-демалыс орталығын салуға 100 млн. теңге қаржы бөлген.

Ал «Талшық Астық LTD» ЖШС құрамажем өндіретін зауыттың құрылысын бастады. Кәсіпорынның жобалық қуаттылығы жылына 300 мың тонна өнімді құрайды және 30 жаңа жұмыс орны ашылады. Жобаны іске асыру өңірдің экспорттық

әлеуетін арттыруға ықпал етпек.

Ленинградское ауылында 1973 жылы пайдалануға берілген «Астана» қосалқы стансасына қайта жаңғырту жұмыстары жүргізілуде. Нысанның тозуына байланысты жаңғырту қажеттілігі туындаған болатын. Сонымен қатар Ленинградское – Талшық – Кішкенекөл бағытындағы 110 кВ-тық электр желісінің құрылысы жүргізілуде. Бұл екі ауданның елді мекендерін резервтік электрмен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Жоба өңір үшін стратегиялық маңызға ие және электр желілерінің тозуын төмендетуге бағытталған.

Сапар барысында облыс әкімі Талшық ауылындағы тұрғын үйлерді орталықтандырылған жылумен қамту жобасының іске асу барысын тексеріп, әлеуметтік нысандарды аралады. Сондай-ақ аудан тұрғындарымен кездесіп, өзекті сұрақтарға жауап берді.

Облыс әкімінің
баспасөз қызметі.

АУЫЛДАҒЫ
МЕДИЦИНАЛЫҚ БЕКЕТ

(Басы 1-бетте)

«Жаңа медициналық бекет алғашқы дәрігерлік көмектің қолжетімділігін айтарлықтай арттырады сөзсіз. Енді мамандар тұрғындардың кез келген өтінішіне жедел жауап беріп, ауыл тұрғындарының денсаулығына қатысты түрлі мәселелердің оңтайлы шешілуіне атсалыспак. Ғимарат ішінде учаскелік полиция кабинеті де бар. Бұл денсаулық сақтау мен қоғамдық қауіпсіздік мәселелерін біріктіріп, ауыл тұрғындарының өмір сүруіне қолайлы жағдай жасайды», — деді аудан басшысы.

Спасовка ауылының тұрғындары мереке қарсаңында елді мекенде жаңа нысанның ашылғанына дән риза. Бұрын аудан орталығындағы емханаға қатынап, ақхалаттылардан кеңес алатын тұрғындар енді ауылдан алысқа ұзамай мамандардың қабылдауына жазыла алады.

Еркін ЖАҢАЛЫҚ.

Auyl шаруашылығы

«СК-Агро-2050» ЖШС – табыстың тайқазанын тасытып отырған ірі агрофирмалардың бірі. Оған тәжірибелі диқан Николай Кляйн жетекшілік етеді. Егіншілік пен мал шаруашылығы қатар дамыған серіктестікте инновациялар мен заманауи ғылыми жаңалықтар кеңінен қолданылады.

ТАБЫСТЫ
ШАРУАШЫЛЫҚ

Агротехнологиялық жетістіктердің арқасында былтыр астықтың орташа түсімі 32 центнерден айналса, биылғы ризық та көңілдегідей. Майлы дақылдың бірі – жасымықтың гектар берекелігі 27 центнерден асып түсті.

Шаруашылық соңғы жылдары астық алқабын әртараптандыруға батыл бет бұрды, оның да нәтижесі айтарлықтай. Егістік алқаптың жалпы көлемі 31 мың гектар болса, 20 мың гектарына рапс, зығыр, күнбағыс, жүгері өсіру межеленген.

«Диқандарымыз биылғы күзгі орақты жоғары ұйымшылдықпен өткізді. Бидай алқаптарының әр гектарынан – 37, зығырдан 17 центнер өнім алынды. Бұл – өңірдегі ең жоғары көрсеткіштердің бірі. 2 мың тонна аммофос тыңайтқышы сіңірілді. Элиталы тұқымның бір бөлігі көрші Ресей елінен жеткізілді», — деді табыстың сырымен бөліскен басшы.

Машина-трактор паркін жаңалау бағытында да түбегейлі өзгерістер бар. Былтыр «ACROS» маркалы 9 заманауи комбайн әкелінген. «Кең дала», «Кең дала-2» мемлекеттік бағдарламаларына қатыса отырып, жеңілдікті қаржыландыруларға қол жеткізілген. Мемлекет тарапынан қаражат уақтылы бөлініп, көктемгі, күзгі науқандар талапқа сай ұйымдастырылған.

Агрофирма үшін мал шаруашылығы басым бағыттардың бірі саналады. Бүгінде 3600 бас сауын сиырға шақталған тауарлысүт фермасы салынууда. Жоба құны – 8 млрд. теңге. Оның 3,7 млрд. теңгесі «Солтүстік» әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы арқылы қаржыландырылған. 300-дей асыл тұқымды ірі қара жеткізілген. Алдағы уақытта 10 мың басқа дейін көбейту жоспарланған. Оның үстіне 350 жылқы бар. Төрт түлік сапалы жемшөппен толық қамтамасыз етілген. Күніне 15 тонна құрамажем өндіретін шағын зауыт жұмыс істейді, тағы біреуінің құрылысы жүріп жатыр. Егіншілікте GPS жүйесі пайдаланылады.

Ауылдастарын тұрақты жұмыспен қамтамасыз еткен серіктестік оларды әлеуметтік жағынан үнемі қолдап, көтермелеп отырады. Түрлі материалдық көмектер көрсетіледі. Қыста жолдағы қарды тазалап отырады. Жуырда көшелерге 40 электр шамы орнатылды.

Еркебұлан ЕЛУБАЕВ.

Мағжан Жұмабаев ауданы.

№96 (23362) Seisenbi,
23 jeltoqsan 2025 jyl

SOLTÜSTIK
QAZAQSTAN

Жоғарғы Сот төрағасы Асланбек Мерғалиев осы жылдың 13-ші тамызында өзінің құрметті әріптестеріне арнаған хатында сот жүйесінде жүргізіліп жатқан реформалардың бірқатары іске асырылғанын, оның ішінде кассациялық сот құру реформасының жүзеге асқанын айта келіп, судьялардың IX съезінде Мемлекет басшысы бірқатар тапсырмалар қойғанын, сол тапсырмаларды орындау үшін сот жүйесі мен соттардың қызметін жетілдіру үшін жүйелі реформаларды одан әрі әзірлеу және ілгерілету қажеттілігі бекітілгенін айта келе, сот жүйесін дамытуға қатысты көзқарасымызды білдіріп, ақыл қосуды сұраған екен.

КЕЛІСІП ПІШКЕН ТОН КЕЛТЕ БОЛМАС

Төрағаның бұл сұранысын орынды деп бағалап, сот саласының ардагері ретінде өз пікірімді баспасөз бетінде жариялап, Жоғарғы Сот құрамындағы үш кассациялық алқаны өз алдына дербес етіп бөліп шығарып, Жоғарғы Сот пен облыстық сот арасынан жаңа буын сот құрғаны, сонымен қатар Жоғарғы Сот құрамында аталған үш алқаны қайталап қалдырғаны қате деп бағалап және ол құрылымның дүниеге келуі кассациялық арыздың сот өндірісі заңымен реттелетінін ескермей, жаңа сот құрылымының құрылуына бастамашылық жасағанын сынға алып, мақала жариялауға мәжбүр болдым.

Жоғарғы Сот реформа деп өз құзырындағы үш алқаны қайталау арқылы қылмыстық, азаматтық, әкімшілік алқаларды жеке дербес етіп шығарып, заң жүзінде кассациялық сот құруды дұрыс деп тапты. Арыз-шағымның кассациялық алқаға аз түсіп қалуынан, оның орнына Парламент пен Президент аппаратына түсетін болды деген уәжбен сот жүйесіне реформа жасау депутаттар ұсынысымен енгізілді деп түсіндірілді. Арыз-шағым сот шешімдеріне түседі. Негізінен арыздың түсуі, жаппай кассациялық қараудың шектеліп, жеке судья ұсынысымен қаралу тәртібіне байланысты. Кассациялық сатыда қыл-

мыстық, азаматтық істерді қарау тәртібінің жүйелі болмауынан туындаған. Бұл қателікті түзету үшін процессуалдық заңға өзгеріс енгізілсе жетіп жатыр. Яғни сот өндірісі заңымен реттелуге жатады.

Бастамашылық жасаған заң шығарушылар сот құрылысы заңы мен сот өндірісі заңының ара жігін ажыратпай, соттың жаңа құрылымын жасаған, оған қолдау білдірген Жоғарғы Сот жүйесі судьялары мен қызметкерлерінің санын көбейтіп, бюджеттік қаражатты ысырапшылықпен жұмсаған. Ал Мемлекет басшысы халық қазынасын үнемдеп жұмсау жөнінде сан рет ескертумен келеді.

Халықтың қазынасы ысырапшылдықпен жұмсалыуына қоса, аттай шабылып, арызын арқалап Астанаға барады, жол шығынын айтпағанның өзінде, басқалай шығынға белшесінен батады: адвокат ақысы, қонақүй құны деген сияқты тағы басқа шығындар орын алып, халықтың жүйкесін жұқартып, «Соттан келемін, жанып тұрған оттан келемін...» деген ақынның сөзін расқа шығарады.

Сот жүйесіне енгізілген бұл өзгеріс кассациялық шағымның түсуіне өзгеріс әкелмейді. Сот шешіміне қанағаттанбаған жақтар арыз жазуды жалғастыра бе-

“**Жоғарғы Сот құрамында қалған үш сот алқасы қылмыстық, азаматтық, әкімшілік алқалар дербес бөлінген кассациялық алқалардың қараған істерінің үстінен қарап шешім шығаруға құзырсыз. Ондай тәртіп заңда көрсетілмеген. Сонда олар нендей қызметпен айналысады? «Сот практикасымен шұғылданады» деген уәждің де нақтылай тұстары айқындалмаған.**

реді. Кассациялық алқа сатысының «қыздай ұзатылып» облыстық сот деңгейінен Жоғарғы Сотқа барып, байыз таппай сыбайлас жемқорлық қылмыстың бел алуынан бірнеше рет қайтып облыстық сот деңгейіне қайтарылғанын, оны да заңмен бекіткенімізді, осыдан бұрын жазған мақалаларымыз бен ұсыныстарымызда көрсетіп, кассациялық сатыны көкпар етіп тартқыламай, «билікті орталықтандырмай, жергілікті жерде шешуді ұйымдастыру» керек екенін ескерткен Мемлекет басшысының талабын орындауымыз қажет.

Жоғарғы Сот құрамында қалған үш сот алқасы қылмыстық, азаматтық, әкімшілік алқалар дербес бөлінген кассациялық алқалардың қараған істерінің үстінен қарап шешім шығаруға құзырсыз. Ондай тәртіп заңда көрсетілмеген. Сонда олар нендей қызметпен айналысады? «Сот практикасымен шұғылданады» деген

уәждің де нақтылай тұстары айқындалмаған.

Біздің түсінігімізше Жоғарғы Сот — сот жүйесінің биік билік сатысы болғандықтан сот практикасын зерттеу-талдау орталығы болып, заң жүзінде қайта құрылып, әрбір категория істердің қаралу практикасын зерттеп, төменгі сатыдағы соттардың біркелкі іс қарау тәжірибесінің бағыт-бағдарын айқындап берумен айналысуы керек. Сонымен қатар мемлекеттің қауіпсіздігіне ықпал ететін және экономикалық аса қауіпті қылмыстық істерді өз өндірісіне алып қарауды қамтамасыз етуі орынды болмақ. Заңда көрсетілгендей Жоғарғы Сот төрағасының ұсынысымен, бас прокурордың наразылығымен келіп түскен істер (пленарлық) жалпы мәжілісте қаралып, шешім

несі айып, халық «сын түзелмей, мін түзелмейді» деген емес пе?

Бүгінгі күнде бірінші сатыда іс қараған аудандық және оған теңестірілген соттардың шешіміне жазылған апелляциялық шағымдар облыстық және оған теңестірілген соттардың апелляциялық алқаларында қаралуда. Ал осы апелляциялық алқалардың қаулыларына жазылатын кассациялық шағымдарды облыстық және оған теңестірілген соттарда құрылатын кассациялық алқада қарау жоғарыда көрсетілген шығындардан бас тартуға, азаматтардың талабын жергілікті жерде шешуге мүмкіндік берер еді.

Ол үшін конституциялық күші бар заңға өзгеріс енгізіп, Жоғарғы Соттың өз құзырынан бөліп шығарған үш кассациялық алқаны таратып, одан босаған судьяларды жергілікті жерде құрылатын қадағалау алқаларға жіберу арқылы іс қарау, ең алдымен, жергілікті халыққа тиімді болса, судьяларға төленетін енбекақы мөлшері облыстық соттың судьяларының айлығына теңгерімді болып, бюджет қаражатын үнемдеуге жол ашылады.

Жергілікті облыстық деңгейде құрылған қадағалау алқа сатылары іс қарауды жалпы қадағалау тәртібімен қараса, азаматтардың арыз-шағымы да орынсыз жазылмас еді. Сот шешімдеріне жазылған арыз-шағымдар тек сотта қаралуы тиіс, басқа органдардың ондай арыздарды қарауға, бақылауға алуға заң жүзінде құқы жоқ. Биліктің биік тармақтары сот қызметіне араласуға, арыз-шағымды шешуге жол көрсетуге құқылы емес. Халық та заң талабын түсініп, «тисе терекке, тимесе бұтаққа» деп арыз жазудан арылуы тиіс.

Сот жүйесінде процессуалдық тәртіппен шешілуі тиіс түйткілдер баршылық, оның бәрін халық пен мемлекет мүддесіне қайшы келмейтіндей етіп қарастыру, алдағы күндердің еншісінде. «Келісіп пішкен тон келте болмайды» деген халық даналығы босқа айтылмаған.

Бекет ТҰРҒАРАЕВ,
Қазақстан Республикасының
еңбек сіңірген қайраткері,
заң ғылымдарының докторы.

КӨЛІКТІ ҚЫСТА ҚЫЗДЫРУ ТӘРТІБІ ӨЗГЕРЕДІ

«Жол жүру туралы» заңға енгізілетін кезекті түзетулер Мәжілісте екінші оқылымда мақұлданды. Құжатта халыққа қолайсыздық тудырған жағдайда, елді мекендерде жұмыс істеп тұрған қозғалтқышы бар көліктерді белгіленген уақыттан ұзақ қойуға тыйым салу ұсынылған.

Уақыт нормасын әр өңірдің жергілікті атқарушы органдары — облыс, республикалық маңызы бар қала және Астана әкімдіктері жеке айқындайтын болады. Тыйым электромобильдерге, сондай-ақ арнайы жарық және дыбыс сигналдары бар қызмет көліктеріне қолданылмайды. Депутаттардың айтуынша, бұл шешім бірнеше қыс бойы талқыланып келген «Аула ішінде автокөлікті қанша минут қыздыруға болады?»

деген сұраққа жергілікті деңгейде жауап беру үшін қабылданып отыр. Бұл тиімді тәсіл, өйткені елдің әр өңіріндегі климат пен экологиялық жағдай әртүрлі, ал бірыңғай норманы енгізу қиын. Оның үстіне қажет болған жағдайда жергілікті ережелерді өзгерту заңға қайта түзету енгізгеннен жеңілдірек.

Құжат Сенатқа жолданып, одан кейін Президенттің қарауына жіберіледі. Түзетулер қабылданып, ресми жарияланған соң алты ай өткеннен кейін күшіне енеді. Демек биылғы қыста автокөлікті қыздыру мәселесі бұрынғы қолданыстағы ережелермен реттеледі.

Жайна НҰРМАҒАНБЕТ.

Janyñda jür jaqsy adam

ТІЛ ҮШІН
ТЕР ТӨККЕН

Ұлттың бірегейлігі де, болмысы да, мінезі де – тілінде. Қазақ тілі – мемлекеттілігіміздің басты діңгегі. Сондықтан да елін сүйетін әр адам өз жұмысында мемлекеттік тілді дамытудың жолында аянбауы керек. Осы ұстанымды өмірлік бағдарына айналдырып, қай салада жүрсе де қазақ тілінің мәртебесін көтеріп, тұғырын нығайтуға тырысқан қайсар жандардың бірі – Гауһар Темірбаева.

Кейіпкеріміздің ана тілге деген жанашырлығы туған топырағынан дарыған болса керек. Гауһар Жұмабекқызы – ұлы Абай бастаған қазақтың талай жақсыларын әлдилеген Семей өңірінің тумасы. Ақсуаттан басталған арман жолы оны Алматыға, кейін ақ қайыңдар өлкесіне жетеледі.

Мектеп қабырғасында өнегелі ұстаздардың алдын көрген жан кейін өзі де осы жолды таңдады. Алматыдағы Қазақ ұлттық университетінің студенті атанды. Оқу орнында өзінің алғырлығы мен зеректігін көрсетіп, жақсы жағынан көзге түсе білді. Қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінің мұғалімі мамандығын меңгеріп шыққаннан кейін ол ең таңдаулы 15 түлектің қатарында Ш.Уалиханов атындағы Көкшетау педагогикалық институтына оқытушылық қызметке алынады.

«Институтта 5 жыл еңбек еттім. Кейін тұрмысқа шығып, жұбайыммен бірге теріскейге келдім. Жұбайым Есіл ауданы Жаңалық ауылындағы мектепте жұмыс істейтін. Мен сол мектепке ағылшын тілі пәнінің мұғалімі болып қабылдандым. 1998 жылы облыс орталығына

көшіп келіп, М.Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университетінде жұмысымды жалғастырдым. 2001 жылы өңірде мемлекеттік тілді оқыту орталығы ашылды. Сол жерден шақырту түсіп, орталықта әдіскер болып жұмыс істедім», – дейді кейіпкеріміз.

Гауһар Жұмабекқызы орталықта мемлекеттік қызметшілерге арналған бағдарламалар жасап, тілді тиімді оқытудың әдістемесін жетілдірумен айналысты. Қатардағы қызметкерлерден бастап, басқарма басшыларына арналған оқу материалдарын, емтихан тапсырмаларын әзірлеп, түрлі байқаулар ұйымдастырды.

2014 жылы білікті маман қалалық білім бөліміне әдіскер болып ауысты. Мұнда да қазақ тіліне деген құрметтің артуына септесіп, қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдерімен қоян-қолтық еңбек етті. Бүгінде облыс орталығындағы 382 мұғалімнің қызметін үйлестіріп, оларға әдістемелік көмек көрсетіп жүр.

Гауһар Жұмабекқызы өзге этнос өкілдерінің қазақ тіліне деген қызығушылығын арттыруға басымдық береді. Оның баста-

машылдығымен жыл сайын орыс тілінде білім алатын оқушылардың арасында «Мен елімді жырлаймын» атты фестивалі өтіп тұрады. Ал балабақша бүлдіршіндері арасындағы байқауда балалар әлем ертегілерін қазақша сахналайды. Орыстілді мектеп мұғалімдері үшін арнайы үйірмелер ұйымдастырылған.

«Қазақ тілі қоғамнан лайықты орын алсын десек, мұны алдымен өзімізден бастауымыз керек. Ұлтымыздың бірлігі бекем, тәрбиесі берік болса, басқалар да мемлекеттік тілге құрметпен қарайтын болады. Кейде қазақша айтқаныңды түсінбейтін қарақөз ұл-қыздарды көргенде жаным ауырады. Мұның бәрі отбасынан басталады. Біз өз кезегімізде мектепте тілді оқытып, жастардың қызығушылығын ояту үшін белсенді жұмыс істеп келеміз», – дейді

Гауһар Темірбаева.

Ол бүгінде тіл мен әдебиетті оқыту жана деңгейге көтерілгенін айтады. Қала мектептерінің мұғалімдері ЖИ-дің тиімді бағдарламаларын меңгеріп, сабақта белсенді пайдалануға көшкен. Бұл оқушылардың қызығушылығын арттырып, педагогтың жұмысын жеңілдетеді.

Пөнге жауапты маманның мұғалімдерге қоятын басты талабы – білім. Мұғалімнің ақпаратты дұрыс жеткізуі, оқушылармен тіл табысуы, олардың зейінін аша алуы білім деңгейіне байланысты. Кейіпкеріміздің сөзінше, әр мұғалім қазақ тілінің айнасы, туын ұстаушысы екенін бір сәтке ұмытпауы керек. Балалардың тілге деген көзқарасы мұғалімнің іс-әрекетіне байланысты қалыптасады.

Диас АЯҒАН,
«Soltüstik Qazaqstan».

Saltanatty sät

АРХИВ
САЛАСЫНЫҢ
ҮЗДІКТЕРІ

Солтүстік Қазақстан мемлекеттік архивінде кәсіби мерекелеріне орай салтанатты іс-шара өтті. Жиында архив директоры Сәуле Мәлікова атқарған жұмыстарына шолу жасаса, облыстық мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасы басшысының міндетін атқарушы Мафруза Науанова сала мамандарының еңбегіне жоғары баға берді.

– Архив ісі – аса маңызды әрі жауапты жұмыс. Сіздер тәртіп пен сенімділікті қамтамасыз етіп, тарихтың сақталуына және болашақ ұрпаққа жетуіне зор үлес қосып келесіздер, – деді Мафруза Науанова.

Салтанатты жиын барысында архив саласында ұзақ жылдар бойы абыройлы еңбек етіп жүрген бірқатар қызметкерлер марапатқа ие болды. Солтүстік Қазақстан мемлекеттік архивінің құжаттарды есепке алу және сақталуын қамтамасыз ету бөлімінің басшысы Айгүл Шопанова мен Есіл аудандық филиалының архивісі Светлана Цехмestрюк «Архив саласының үздігі» төсбелгісімен марапатталды.

Сонымен қатар бірнеше маман Мәдениет және ақпарат министрлігінің, облыстық мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасының, облыстық мәдениет, спорт, туризм және ақпарат саласындағы кәсіподақ ұйымының, Солтүстік Қазақстан мемлекеттік архивінің Құрмет грамотасы және Алғыс хатымен марапатталды.

Назым ЕСІМ,
«Soltüstik Qazaqstan».

ҚАЖЕТТІ МАМАНДЫ ӨЗДЕРІ ОҚЫТАДЫ

(Басы 1-бетте)

Ал техникалық университеттер жалпы энергетиканы және машина жасаушыларды ғана оқытады. Сондықтан маман тапшылығы мәселесін өз күшімізбен шешуді қолға алдық. Біз зауытта жұмыс істеуге ниетті жандарды оқытып қана қоймай, еңбекақы да төлейміз», – дейді ол.

Трансформатор зауыты тек Петропавлда ғана емес Кентау, Шымкент, Орал, Ақтау және Алматы қалаларында да бар. Кәсіпорындағы трансформатор жинаушы слесарь-құрастырушы, трансформатордың ішіндегі негізгі бөліктерін жинайтын — шихтовщик, ораушы сынды мамандардың әрқайсысына белгілі бір міндет жүктелген. Қателесуге болмайды. Ораушы сымды 20 рет ораудың орнына 19 немесе 21 рет орап жіберсе, өнімнің сипаттамасы өзгереді және дұрыс жұмыс істемейді.

Зауыт мамандарды өздері даярлаға-

нымен, жұмыс күшінің тапшылығы мәселесі әлі күнге дейін шешімін тапқан емес. Толыққанды жұмыс кестесіне көшу үшін әлі кемінде 60-70 маман қажет.

Бейбіт Ыбраевтың негізгі мамандығы — металлург. Ол Жезқазғанда шахтада жұмыс істеп жүріп, Кентаудағы зауытқа слесарь болып ауысады. Кейін шебер, учаске бастығы болады. Петропавлға келгеніне биыл үшінші жыл. Оны қазіргі

жастардың жұмысшы мамандықтарына қызықпайтыны алаңдатады. «Шыны керек, жастардың көбі бағдарламашы, мо-билограф болғанды қалайды. Зауытта еңбек еткісі келетіндер некен-саяк. Жалпы жұмысшы мамандардың беделін көтеру үшін олар туралы қоғамда оң көзқарас қалыптастыру қажет. Еңбекақыларының да жоғары болғаны маңызды», – дейді маман.

Электротехника зауытында жұмыс істеу үшін адамда ынта болса жеткілікті. Өйткені кәсіпорын басшылығы соңғы жылдары жоғары білімі жоқ жастарды да жұмысқа қабылдауда. Өндірістегі станоктар, құрылғылар қазіргі заманға сай, автоматтандырылған, жұмысшы тек қана программаны жазып, тетігін басады, әрі қарай жұмысты станоктар атқарады.

Петропавл электротехникалық зауытының ашылғанына көп бола қойған жоқ. Мұндағы мамандардың орташа еңбекақысы 450-500 мың теңге шамасында. Зауыттың жылдық қуаты — 13 мың трансформатор. Биыл 6 мың данасын шығару жоспарланған. Өнімнің 90-95 пайызы осы уақытқа дейін Ресейге жөнелтіліп келді. Қазіргі таңда 70-80 пайызы ғана Ресейге, қалғаны еліміздің өңірлеріне жеткізілуде.

Акерке ДӘУРЕНБЕКҚЫЗЫ,
«Soltüstik Qazaqstan».

№96 (23362) Seisenbi,
23 jeltoqsan 2025 jyl

TAINYM

SOLTÜSTİK
QAZAQSTAN

ҚЫЗЫЛЖАРДАҒЫ

КӨНЕ МЕШІТТЕР

Тарихшылар өткен ғасырларда Петропавлдың «көпестер қаласы» деп аталғанын жиі жазады. Сол кезеңде шаһарда сауда-саттық қарқынды дамып, сәулеті ерекше ғимараттар бой көтерген. Олардың қатарында мешіттер де бар. XX ғасырдың басында Петропавлда тоғыз мешіт жұмыс істеп, имандылықтың маңызды орталығына айналды.

«Қызылжардағы ағаштан салынған имандылық ордаларының біразы өртеніп кеткен. Көненің көзіндей үш мешіт қана сақталыпты. Оның екеуі қазір де жұмыс істеп тұр», — дейді облыстық «Қызылжар» орталық мешітінің бас имамы Хамзат Әділбеков.

Қылышынан қан тамып тұрған кеңес заманында Қызылжардағы мешіттер Орынбордағы муфтиятқа бағынған. Қазақты дінсіздендіру, тілі мен ділінен айыру саясаты жүргізіле бастаған сәтте имандылық ордалары қамқорлықсыз қалады. Ата дініміздің мүшкіл жағдайын аңғарған дін қайраткерлері, жергілікті атқамінерлер Көкшетау қаласының тумасы Наурыз-

бай Таласұлына (ел ішінде Науан хазірет атанып кеткен) барып, оны Өзбекстанда Көкала таш медресесінде ұстаз болып жүрген жерінен елге алып келеді. Хамзат Қажымұратұлының айтуынша, Науан хазіреттің ислам дінін өркендету жолындағы еңбегі орасан. Ғалым Қызылжардағы имандылық ордаларының санын көбейтуге атсалысқан. «Наурызбай Таласұлы медресеге бас сұққан жастарға дін талаптарын ғана емес, жағрафияны да, орыс тілін де, әңкүйді де үйреткен. Халықтың діни сауатын ашу арқылы көкірек көзін оятуға тырысты. Тарихи деректерде ғалымның ерен еңбегінің арқасында мындаған қызылжарлықтың шоқынудан

бас тартқаны айтылады», — дейді имам.

Зерттеушілердің айтуынша, Қазақстанда алғашқы мешіттер еліміздің оңтүстік облыстарында пайда болған. Қызылжар өңірінде XVIII ғасырда ғана салына бастайды. Облыстық мемлекеттік архив деректері бойынша, 1862 жылы Петропавлда 1185 тұрғын үй, үш шіркеу, төрт мешіт болған екен.

Қызылжарда бой көтерген алғашқы мешіт «Ойқала» шағынауданында орналасқан. Иmandылық ордасының құрылысына 5 мың рубль жұмсалған. Өкінішке қарай, мұнарасына найзағай түскен бұл мешіттің құрылысы аяқталмай қалады. Қазір имандылық ордасының

бір бөлігі сақталып қалған. Бұл ғимарат жеке кәсіпкердің иелігіне өткен.

«Архив деректерінде «Ойқала» шағынауданындағы имандылық үйі №2 мешіт деп көрсетілген. Алғашқы мешіт бүгінгі Нан комбинатының ауласында орналасқан. Кейін ол толығымен бұзылды», — дейді облыстық мемлекеттік архив директоры Сәуле Мәлікова.

Қызылжардағы №3 аталып кеткен мешіт қазіргі Жамбыл — Қазақстан Конституциясы көшелерінің қиылысына жақын орналасқан. Ол Алаштың ардақтысы Мағжан Жұмабаевтың есімімен тікелей байланысты. Бұл мешітте діни жоғары білімі бар Мұхаметжан Бегішов ұстаздық еткен. Ұлы Мағжан ақын осы имандылық үйіне жиі бас сұғып, шығыс тілдерін меңгерген.

Қазіргі «Дін-Мұхаммад» мешіті — Петропавлдағы осы күнге аман жеткен ғибадат үйлерінің бірі. Оның тарихы тереңде жатыр. Мешітті 1854 жылы сібір татары, көпес Дінмұхаммад Бачурин салады. 1938 жылға дейін мешіт ретінде жұмыс істеген. Көпті көргендер бұл мешіттің 84 метрлік мұнарасы болғанын айтады.

«Бұл ғимарат кезінде түрлі мақсатта пайдаланылған екен. Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде госпиталь болған. Кейін спорт қауымдастығы орналасты. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында жергілікті әкімдікке барып, имандылық ордасын жамағатқа қайтаруын өтіндік. Қазір

қолымыздан келгенше сақтап қалуға тырысудамыз. Биыл шатырын жөндеттік. Жаңа желдеткіш орнаттық», — дейді «Дін-Мұхаммад» мешіті жанындағы татар-башқұрт мұсылмандар қауымдастығының төрағасы Ибрагим Ахметжанов.

Бүгінге дейін сақталған мешіттің тағы бірі — Петропавл қалалық «Нұр» мешіті. Оны көпес Валид және Халид Янгузоровтар 1882 жылы күйдірілген қызыл кірпіштен тұрғызған. Мешіттің наиб имамы Шопан Жолкенұлының айтуынша, бір мезетте 200 адам құлшылық ете алатын ғимарат кірпіштен салынған. Жамағатқа арналған үлкен зал, Құран оқитын бөлме бар. Мешіттің ауласында асхана жұмыс істейді.

Петропавлдағы тарихы ерекше ғимараттардың бірі — «С.М.Киров атындағы зауыт» АҚ-ның аумағында тұрған көне мешіт. Көп жылдар бойы кәсіпорынның қоймасы болған нысан мемлекет меншігіне қайтарылып, бірер жыл бұрын Ислам мәдениеті музейі болып қайта ашылды. Ғимараттың бастапқы келбетін сақтауға баса мән берілді.

«Имандылық үйі 1857 жылы жергілікті бай Мұхаметжан Дәулеткелдиевтің бастамасымен бой көтерген. Манайында өзінің атқорасы, сабақ беретін медресесі болған. Ол жерде ересектер, әйелдер ғана емес, балалар да білім алған. Кей деректерде бір уақытта 600 адамға дейін сәжде жасаған деп айтылады», — дейді Ислам мәдениеті музейінің директоры Мұрат Әміржанов.

Акерке ДӘУРЕНБЕКҚЫЗЫ,
«Soltüstik Qazaqstan».

Türğyndar nazaryna!

ДЕКЛАРАЦИЯ ТАПСЫРУ ТӘРТІБІ

Декларацияны тапсыру тәртібі өзгереді. Бұл туралы Қаржы министрінің орынбасары Ержан Біржанов Үкімет отырысынан кейін өткен баспасөз мәслихатында мәлімдеді. Оның айтуынша, жаңа Салық кодексінде декларацияны алдын ала автоматты түрде толтыру элементі қарастырылған. Келесі жылдан бастап шағын бизнеске осындай

мүмкіндік ұсынылады. Әрі қарай осы функцияның аясы кеңейе бермек. «Ал ірі бизнес болса, ішкі есептері мен құжаттарын тапсырады. Сол арқылы барлық деңгейдегі операциялардың мазмұны белгілі болады. Нәтижесінде декларация тапсырудың қажеті де болмай қалады. Егер бәрі цифрлық форматта болса, онлайн құжат алмасу жүйеленсе, декларация тапсырудың қажеті өздігінен жойылады», — деді вице-министр. Сондай-ақ ол алдын ала толтырылған декларацияны салық төлеушіге мемлекеттік кірістер қызметінің өзі ұсынатынын айтты.

кеттік кірістер қызметінің өзі ұсынатынын айтты.

ЖЕКЕ КУӘЛІКТІ АУЫСТЫРУ – ТЕГІН

2026 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан азаматтары жеке куәлікті алғаш рет алған кезде және оның жарамдылық мерзімі аяқталған соң ауыстырған жағдайда мемлекеттік баж салығын төлемейді.

Елімізде халықты құжаттандырудың

бірыңғай жүйесі жұмыс істейді. Бұл жүйе арқылы азаматтарға жеке сәйкестендіру нөмірі беріледі, жеке куәлік пен паспорттар рәсімделеді, сондай-ақ азаматтарды тұрғылықты мекенжайы бойынша тіркеу жүзеге асырылады.

Қазіргі таңда паспорттарды электронды түрде рәсімдеу мүмкіндігі тек ел ішінде ғана емес, шетелдерде де қолжетімді. Өзге елде жүрген қазақстандықтар енді паспортты бұрынғыдай 6 ай күтпей, небәрі 30 күн ішінде ала алады.

Жайна НҰРМАҒАНБЕТ.

«МЕНІ ҚҰРТПАҚ БОЛҒАН МИНИСТР ҚҰРҒАН ТОРЫНА ӨЗІ ТҮСТІ»

Өңірімізге Қазақстанның халық әртісі Тұңғышбай Жаманқұлов келіп, Ақан сері атындағы облыстық филармонияда «Өнер адамы» атты концерт бергенін бұған дейін жазғанбыз. Кинода да, театрда да қазақ хандарының рөлін көп сомдаған, танымал өнер иесін теріскей халқы ерекше құрметтеп, патша көңілмен күтіп алды. Қызылжарлық көрерменге әсерлі күй сыйлаған кештен соң өнер майталманымен емен-жарқын әңгімелесудің сәті түсті.

— Тұңғышбай аға, өнерде жүргеніңізге елу бес жылдай болыпты. Абылай хан, Әбілхайыр, Қайыр хан, Жәнібек хан, Махамбет, Құнанбай сияқты қазақ тарихында ерекше орны бар тұлғалардың образын сомдадыңыз. Хандардың рөлін ойнау қаншалықты қиын?

— Өмірде болған, ұлттың жадында, тарихта қалған тұлғалардың образын сомдауға білек сыбана кірістім. Көп іздендім, тыңдадым, естігенімді ойыма тоқыдым, сараптадым. Тарихта алыптарымыз жайлы екіұдай әңгіме айтылады. Мысалы, Қайыр хан туралы пікірлер қоғамды екіге бөлді. Ата-бабаң туралы ауыр сөз айтылғанда жаның қан жылайды. Сондықтан өсек-аянға мән бермей, жақсы-жаман пікірлерді естігенде үндемей, сүзгіден өткізе білсең, өз ойың, пікірің де қалыптасады. Себебі өнер жолы жан-жақтылықты талап етеді.

Сондықтан тарихи тұлғалардың образын сомдауға білек сыбана кірістім. Көп іздендім, тыңдадым, естігенімді ойыма тоқыдым, сараптадым. Тарихта алыптарымыз жайлы екіұдай әңгіме айтылады. Мысалы, Қайыр хан туралы пікірлер қоғамды екіге бөлді. Ата-бабаң туралы ауыр сөз айтылғанда жаның қан жылайды. Сондықтан өсек-аянға мән бермей, жақсы-жаман пікірлерді естігенде үндемей, сүзгіден өткізе білсең, өз ойың, пікірің де қалыптасады. Себебі өнер жолы жан-жақтылықты талап етеді.

— Өнерге деген құштарлық әдетте бала кезде байқалады. Неліктен сіз осы жолды таңдадыңыз?

— Әкем — теміржолшы, атам — Жаманқұл қойшы болды. Мен — шалдың баласымын. Өзімді бек пен бағланның ұрпағымын деп есептемеймін. Оның үстіне қазақ — ұяң ұлт. Өнерге корқа-корқа қадам бастым. Олай дейтінім, өнерге баруға батылым жетпей, гидромелиорациялық құрылыс институтына оқуға түсіп, екі жыл оқыдым. Сөйтіп жүргенде Асқар Токпанов ағамыз кездесіп, бойымдағы ынжықтықты жеңуіме көмектесті. Өнер — жауапты сала, ал сахнаның қасиеті бар. Сондықтан киелі өнерге дайындықсыз баруға болмайды. Дайындық дегенім — түр-тұлға, қиғаш қас, бұйра шаш, сақал қою емес, бойыңда ұлтқа деген сүйіс-

пеншілікті қалыптастыру. Тарихқа деген махаббатым ел алдына шығуыма септігін тигізді.

— «Тамаша» ойын-сауық отауында өнер көрсеткеніңізді білеміз. Бүгінде Мейірман, Токсын, Уайс ағаларымыздың орны ойсырап тұрғаны байқалады. Қазақ сатирасы мектебі туралы сөз еткенде жетістігіміз қайсы, кемшілігіміз неде деп ойлайсыз?

— «Тамаша» ойын-сауық отауы — танымал болудағы алғашқы баспалдағым. Ол кезде театрда қызмет ететінмін. «Тамашаның» талаптарына үнілсек, театр мен киноға кереғар, әсіресе қызылдыққа әуес эстрадалық жанрды негіз қылды. Құдайберген Сұлтанбаев марқұм екеуіміздің сахнаға әзіл-қалжыңмен шығуымыз да қызық. Кеңес дәуірінен 1 сәуір — әзілкештер күні деп аталып, ел арасында «1 апреля никому не верь» деген тәмсіл болатын. Сол күні әзіл-сықақ кешін жасайық деген Құдайберген екеуімізге Райымбек Сейтметов ағамыз «Сендер мынаны оқындаршы», — деп балық туралы әзілді сахнаға шығаруға қолқа салды. Бойымыз да, ойымыз да, дауысымыз да үйлескен болар, көрермен жылы қабылдады.

«Тамашада» бір жылдан астам уақыт өнер көрсеттім. Себебі эстрада мен кино және театр жанрының бір-біріне кереғар екенін түсіндім. «Не бүк бол, не шік бол» деген аталы сөзге тоқтап, бір жолға түсуіме тура келді. Әжептәуір ақша мен жеңіл әзілді қимасам да, ештеңеге қарамай кеткеніме қуанамын.

— Шығармашылықпен қатар ұстаздықты да қатар алып жүрісіз. Өнер жолын таңдаған жастардың беталысы қандай?

— Өнерде жүргеннен кейін осы саланы жан-жақты зерттеп, зерделедім. Ізденіс үстінде жүріп, актердің сахнадағы шеберлігіне назар аудара бастадым. Алғашында әуесқойлық деңгейде, кейін ғылыми тұрғыда назар аудардым. Мен қазақ өртістерінің ішінде жалғыз, әрі алғашқы болып өнертану ғылымының кандидаты атандым. Ұстаздық жолға атақ алу үшін емес, әртістік өнердің қыр-сыры неде, оның ғылыми негізі қай жақта, теориялық негіздері қай жерде деген сияқты ізденістен түстім. Актер болу сөзді жат-

тап алып, грим жасап, сақал-мұртты жабыстыра салып, сахнаға шығу деп жеңіл қарайтындар әлі де бар. Актерлік шеберліктің маңызын тереннен ұқтыру үшін диссертация қорғадым.

— Бір сұхбатыңызда: «Киноға түсетін сәннен өттім» депсіз. Өнер де жасқа қарай ма?

— Киноға түсу — атақты болудың жолы емес. Әрі көзге түсіп, көрініп қалуға барын салатын адамдардың қатарынан емеспін. Өмір, тағдыр туралы толғаныстарымды, өнер жайлы ойларымды

ғарыш айлақтарымен салыстырғанда он бір есе арзан тұрады. Сол жайында мәліметтерді тауып алып, ғылыми-фантастикалық және көркем фильм түсіруге ниеттендім. Үкіметтен ақша сұрағаным да, тиісті қаржы бөлінгені де рас. Бірақ сол кездегі мәдениет және спорт министрімен ұрсысып қалып, ақшаны бермей қойды. Ол аздай «қаржы жымқырды» деп жала жапты. Ректор болған кезінде қыздардың мықынынан ұстап, иттік жасағанына қарсы шығып, азаматтық позициямды білдір-

кино, театр, эстрада арқылы да айтамын. Қазіргі режиссерлерге ақша берсең киноға түсіре береді. Сондықтан жастар жағы кино арқылы танымал болуға тырысады. Олардың ойында тұлғалық қасиетті дамытайын, шығармашылықтың шыңына шығайын деген ой жоқ. Тек танымалдыққа деген құмарлық бар. Ал менің киноға түсудегі мақсатым — жанымды жегідей жеп жүрген ойымды кейіпкерім арқылы жеткізу.

— «Феникс» көркем фильмін түсірер кезде басыңыз дауға қалғаны баршаға аян. Сол жайында өз аузыңыздан естісек.

— Пәлекорлық — етек жайған дерт. Әрине, қиянат жасайды, кедергілер қояды, жаныңды ауыртады. Оған мән бермейтіндей темір емеспіз. Тірі жан болған соң мұндай сәттерде қиналасың, күйзелеске ұшырайсың.

«Феникс» фильмі алғашқы продюсерлік жұмысым еді. Байқоңырдың бұрынғы атауы — Жеркіндік. Жеркіндіктен ұшатын ракеталардың бағасы басқа

генмін. Сол қылығыма бола өш алмақ болып, мені құрту үшін барлық амалды жасады. Алайда құрған торына өзі түсті. Осы даудың кесірінен жазып жатқан бесінші кітапты аяқтай алмадым. Тергеу барысында маған қарсы айғақ іздеген тергеушілер компьютерімдегі деректерімді, жазбаларымды жойып жіберді. Кейін қайта жазуыма тура келді. Кітап дайын. «Мұн» деген атпен оқырманға жол тартады. Қазір демеуші іздеп жатырмын.

— Қызылжардағы Сәбең театрында да шәкірттеріңіз істейді екен. Оларға қандай кеңес бересіз?

— Қазақстандағы жетпіске тарта театрдың барлығымен таныспын. Кез келген өнер ордасында түрлі деңгейдегі әртістер болады. Сәбең театры жаңадан құрылғандықтан сүйегі енді қатайып жатыр. Тәп-тәуір спектакльдері бар. Жалпы облыста театрдың болғаны — облыс қана емес, мемлекеттің абыройы. Сондық-

тан үнемі қолдап отыру керек. Сонда оларға қанат бітіп, шабыттары еселене түседі. Бұл театрды жақсы көремін. Талай белестерді бағындыратынына сенімдімін.

— Сөлтүстік Қазақстан облысының екі-үш ауданын аралап, концерт қойдыңыз. Ауылдардың құрып жатқанына күрсінгеніңізді де жеткіздіңіз. Ауылды сақтап қала аламыз ба?

— Өңірге келгелі біраз жігіттермен әңгімелестім. Қаншама ауыл тарап, картадан жойылып кетіпті. Барлығы — қазақ ауылдары. Ғабит ағамыздың атын алған ауданға барсам, орыс ауылдары сол қалпында, қазақ ауылдары тып-типыл жоқ.

Құлдыраған ауылды қайта көтеруге болатынын іспен дәлелдеген Біржан Шаймерденовпен таныстым. Он шақты үйі ғана қалған ауылдың көркейтіп, балабақша, мектеп, үлкен қонақүй, Мәдениет үйін, спорт сарайын салып, көшелеріне асфальт төсеп, елден кеткендерді

кері қайтарған. Қазір сексеннен астам түтін түтетіп отырғанын естігенде көзіме жас келді. «Сен — бүгінгі күннің батырысың. Баяғыда ата-бабамыз қолына найза алып, қарсы шапқан қалмақтарды қуған батыр болса, сен бытырап кеткен елді қайтарған батырсың», — деп арқасынан қақтым.

— Әртіс, ұстаз Тұңғышбай Жаманқұлов қазір концерт қойып жүр. Өзіңізді әншімін деп есептейсіз бе?

— Мен эстрада әншісі емеспін. Бірақ ән айтқанды ұнатамын. Өзіме тән, жанымға жақын әндерім бар. Көбіне мұңды, өмір жайлы ән айтуға тырысамын. Өз көрерменім бар. Сахнаға жиі шыға бермеймін. Шықсам да, халықпен сағынысып шығамын. Басты мақсатым — қарашамен дидактасу.

— Әңгімеңізге рақмет!

Сұхбаттасқан
Самрат ҚҰСКЕНОВ,
«Soltüstik Qazaqstan».

Белгілі бір дәуірдегі әдеби процесс әрбір тарихи кезеңде жазылған түрлі деңгейдегі шығармаларды жинақтап, көркем туындылардың толығын тарихын бағдарлап отырады. Ұлттық мәдени рухтың негізі — әдебиет. Ал әдебиет әр халықтың басынан кешетін қилы кезеңдерді өзі де өткереді. Сөз өнері — көркем әдебиеттің мәні, оның танымдық күшінен өмір шындығын, қоғамдық құбылыстардың терең сырын ашып беретін көркемдік қуаттылығы туындайды. Өзі өмір сүрген уақыттың мәдени және әдеби саласына өшпестей етіп ізін қалдырған адам — академик Евней Арыстанұлы Бөкетов.

Бар ғұмырын техника ғылымына, оның ішінде химия-металлургия саласына арнаған ғалым әдебиет саласында Абай мен М.Әуезов шығармаларын сүйсіне оқып қана қойған жоқ, оларды талдап, бірқатар туындылар жазды. «Анна Онегина», «Письмо женщине», «Собака Качалова», В.Маяковскийдің «Хорошо», А.Пушкиннің «Полководец», В.Шекспирдің «Мак-ябет», «Юлий Цезарь», Надсонның «Только утро любви хорошо» атты туындылардың Е.Бөкетов тәржімасындағы нұсқаларына қазақ әдебиетінің белгілі сыншылары жоғары баға берді. «Е.А.Бөкетовтің тамаша аудармаларына берілген құнды пікірлерді оқып, жазушы-аудармашының әдебиет пен өнерге деген көзқарасы, әңгімелерінің деңгейіндегі парасаттылығын байқап, маркайып қаласын. Оның аударған шығармалары халқымыздың рухани қазынасына қосылатындығы даусыз», — деген болатын сыншы Рәбиға Сыздықова. Бұдан басқа, Евней Бөкетов қазақтың біртуар тұлғалары жайлы зерттеулер жүргізіп, олардың өнегелі ғұмырын жан-жақты зерделеп, оқырман назарына ұсынды. Солардың бірі — қаламгердің «Шоканның шуақты шұғыласы» атты повесі. Шығармада көз алдымызға Шокан өмір сүрген уақыттың бірсыпыра ақиқаты елестейді. Ондағы идеялық мазмұн, оқиғалардың табиғаты мен тақырыптық маңызы бүгінде де өзекті. Автор кейіпкердің балалық шағынан бастап, қайтыс болғанға дейінгі кезеңін, алмағайып жағдайлардағы іс-әрекеттерін, мінезі сыналар кезең-

ӘДЕБИЕТ ӘЛЕМІНДЕГІ ҚОЛТАҢБА

Қай қаламгер болмасын, ол ең алдымен — өз дәуірінің, өз ортасының перзенті. Жазған шығармасының арқауы да сол заманның шындығы болмақ. Ол халқының мәдени, рухани өмірінің болмысын сол уақыт үрдісімен бағалайды, суреттейді. Ешбір ақын да, жазушы да болашаққа арнап немесе келер күннің еншісіне лайықтап шығарма жазып қалдырмайды. Келер ұрпақ өзіне керегін өткен күннің шындығынан алады.

дерін тізбелеп көрсетіп шыққан. Шығармадағы негізгі идея Ш.Уәлихановтың өз жұрты ішінен алғашқылардың бірі болып қазақ деген халықтың мән-жайымен таныстыруы, орыстардың алдында көзі ашық, білімдар, ізденуші болып мойындалуы, қазақ елінің қамқоршысы санатында қызмет етуі асақ мақсат пен жарқын істің ізі екенін жазушы негізгі нысан етіп ұстап отырған.

Бұл шығармадағы Шокан бейнесінде көп шындық бар. Шокан зиялылық тұрғыдан сатылап өскен, табанды, ізденімпаз, төкаппар тұлға ретінде бейнеленген. Жазушы он екі жасар Шоканды

білімнің соңына шырақ алып түскен, өзінің ілім-ғылымға деген суынын қандыру үшін қалаға, калдет корпусына ұмтылған талапкер ретінде суреттеуінің де жөні бар. Повесть авторы Шоканның білім мен ғылымға құмарлығы мен ын-тазарлығы табиғат сыйлаған айырып алғысыз қасиеттері екенін үнемі есте ұстап отырады. Бойында зеректік, қайырымдылық, өжеттік бар Шокан — даладан келген жалғыз қазақ баласы. Бірақ корпусқа келе салысымен бір ауыз орысша білмесе де өзін мойындайды. Ол туралы Е.Бөкетов былай деп жазады: «Мұндай жағдай мен беделге қол жеткізу оған оңайға

түсті ме — бұл ойланарлық жағдай. Даланың кішкентай ғана тағылау дерлік ұлы, орысша кедір-бұдыр сөйлей бастаған ол бұл тілдің «басын жарып, көзін шығарса да» қайтпай, ілгерілей берді».

Е.Бөкетов осы шығармасында Шоканның Құлжа сапарында болған оқиғаларын өте қызғылықты баяндаған. Ғалымның көрген-білгендерін көркем тілмен толғана жаза отырып, сол елді мекендеуші халықтардың тұрмыс-тіршілігі, тарихы, табиғаты, сол жердің ой-қырлары, өсімдіктері мен хайуанаттарына дейін тәптіштеп суреттеген күнделіктерін де жазушы орынды пайдаланады.

Е.Бөкетовтің прозалық шығармаларындағы тағы бір ерек-

өзге ғылым саласында жүріп етене араласқан, өз сөзімен айтқанда «мәдениеті жоғары әдебиетке жетік болған» үлкен ғалым, зерттеуші, қаламгер. Шәкірт жасынан-ақ өлең жазып, аударма жасауға талаптанған Е.Бөкетов ғылымның күрделі жолында жүріп-ақ, мәнерлі де дәлелді, айқын сөйлеп-жазуды, әдебиет пен өнерге етене жақын болуды өзіне машық еткен. Зерттеуші М.Әуезовтің: «Біздің замандасамыз — барша қауымның бақытын тілейтін, жалпақ дүниенің жан-лөбін жүрегімен ұғатын адам. Оны тебіртпейтін нәрсе жоқ — ел өмірі, достар мен қастар жайы көңілін бөледі, саясат та, ғылым да, өнер де, еңбектегі жеңіс пен жетімсіздік те — бәрі, бәрі де оны толғандырады...» — деген пікірі Е.Бөкетовтің бейнесін ашуға тура келетін сияқты. Оның шығармашылық қызметі әдебиет зерттеушісі, сыншы, публицист және ақын-жазушы ретінде өрбіді.

Көркемдік ойлау — өнер туындыларының бәріне ортақ. Оның негізгі мәні — жаратылысты көркемдік тұрғыдан игерудегі рухани қабілет. Бейнелік-сезімдік түрде айнала қоршаған ортаны тану, адам табиғатына үңілу, ой-арман, қиял арқылы жүзеге асатын бейнелі ұғымдар топтамасы — көркемдік ойлаудың өзіне тән ерекшелігі болып табылады. Көркемдік сананың эмоциялық белсенділігі, эстетикалық сезімнің кемелдігі, шабыттану-көркемдік ойлаудың қуатын көрсетеді.

Көркем әдебиет — өнердің бір түрі. Ал өнерге шығармашылық қасиет тән. Кез келген суреткер шығармашылық иесі ретінде өзінің көркемдік танымы мен шеберлігін, дарын қуатын жұмсау арқылы бейнелі, тың дүниелер жасауға тырысады. Ендеше ондай туындылардың халық жадында қалатыны анық. Табиғи дарын-талыбының арқасында ғылым мен білімді кешенді игерген ғалым, қаламгер, қайраткер Е.Бөкетов — әдебиет әлемінде, аударма саласында өзінің айқын қолтаңбасын қалдырған тұлға.

Данагүл ҚУАНДЫҚОВА,
М.Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университетінің доценті, филология ғылымдарының кандидаты.

шелігі — әртүрлі саладағы адамдардың өмірі мен тарихын қызғылықты етіп көрсете білуінде. Қай кейіпкерін алып қарасаң да, өзіне ғана тиісті шыншыл ортада табиғи іс-әрекет үстінде көрінетіндігімен ерекшеленеді.

Көркем шығармаларда адам жанын, сезім дүниесін толғантар күш-қуаты мол өмір шындығы болса ғана жазушының мұраты орындалғаны. Өмір материалдарының ауқымы мен идеялық мақсаты Е.Бөкетов романдары мен повесть, әңгімелерінде бас-ты рөл атқарады.

Е.Бөкетов — өткен дәуірдің екінші жартысында әдебиетке

Densaulyq

ИНСУЛЬТ ПЕН ОБЫРДЫ ЕРТЕ АНЫҚТАЙДЫ

Қазақстанда денсаулық сақтау саласында жасанды интеллект дәрігерді алмастыратын құрал ретінде емес, медициналық шешім қабылдауды қолдайтын тиімді көмекші ретінде қарастырылып отыр.

«Атап айтқанда, инсультті, өкпе мен сүт безі обырын ерте диагностикалау, сондай-ақ стоматоло-

гиялық бейнелерді талдау саласындағы басым жасанды интеллект жобаларының тізбесі қалыптастырылды. Бұл шешімдер қазірдің өзінде еліміздің әртүрлі өңірлеріндегі медициналық ұйымдарда енгізіліп, ауқымы кеңейтіліп жатыр», — делінген Денсаулық сақтау министрлігінің ақпаратында.

Сонымен қатар медициналық

қызметтердің сапасын талдау және басқару, дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сараптау, сондай-ақ созылмалы жүрек жеткіліксіздігін ерте анықтау үшін жасанды интеллект құралдарын кезең-кезеңімен енгізу жоспарланып отыр.

Жайна НҰРМАҒАНБЕТ.

«Soltüstik Qazaqstan» газетінде 43 жыл қызмет еткен ақын, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі Зейнолла Әкімжановтың есімі көпке мәлім. Ғұмыры тек қана БАҚ-пен шектелмей, ұлт, тіл мүддесі жолында қоғамдық жұмыстардың бел ортасында жүрді. «Қазақ тілі» қоғамының филиалын құруға, мемлекеттік тілдегі мектептер мен сыныптар ашуға, облысымыздағы тұңғыш тәуелсіз басылым – «Қызылжар» газетін шығаруға ат салысқанын жерлестері ұмытқан жоқ. Теріскейде кенжелеп қалған айтыс өнерінің жандануына Зейнолла ағамыздың көп еңбек сіңіргенін замандастары айтып жүр. Елдің сый-құрметіне бөленген қаламгердің отбасылық өмірінен сыр шерту мақсатында жары Ғалия Уахитқызымен әңгімелестік.

Екі жас 1969 жылдың қысқы демалысында ұйымдастырылған сауық кешінде танысады. Зейнолла ағамыздың жиені Ғазез Шаяхметовтің Ғалия Уахитқызымен сыныптас болғаны таныстықтың аясын кеңейте түсті. Хат жазысады, кейін қалада кездесіп жүреді. Ғалия Уахитқызы 1974 жылы Петропавлдағы педагогикалық институтта (қазіргі М.Қозыбаев атындағы СҚУ) білім алып, жолдамамен ауылға кетеді. 1974-1979 жылдары Жаңажол орта мектебінде география пәнінің мұғалімі болып қызмет етті.

— Әл-Фараби атындағы ҚазМУ-дің филология факультетін бітірген соң ұстазы, академик Зейнолла Қабдолов Ғылым академиясының әдебиет және өнер институтына қызметке орналастырған. Диплом жұмысы кандидаттық диссертацияға лайық деп бағаланды. Алайда Зейнолланың өзі жұрттың қолы жете бермейтін жұмыстан бас тартып, «кәрі шешемді жалғыз тастамаймын» деп Қызылжарға ауысты. 1979 жылдың 4 тамызында шаңырақ көтердік. Көпшіл, әңгімешіл, кісіге жақын қасиеттерімен, кез келген саладан білімі бар, ой өрісінің кеңдігімен жүрегімді жаулады десем болады, — дейді ақынның зайыбы.

Жақсының жары Ленин зауытында, мұрағатта, «Қазақ тілі» қоғамында, мемлекеттік қызметкерлерді даярлайтын институтта, Ғ.Мүсірепов атындағы облыстық балалар жасөспірімдер кітапханасында қызмет еткен. 41 жылдан астам еңбек өтілі бар.

Зейнолла Рамазанұлына «Ленин туы» газетіне орналасқанына бір жыл өтпей, 1976 жылы Новая көшесінен екі бөлмелі пәтер беріледі. Араға он бір жыл

салып, 1987 жылдың 25 желтоқсанында М.Горький көшесіндегі пәтерге көшеді.

«Зекен әріптестерімен тығыз қарым-қатынаста болды. Балалардың туған күндерінде, мерекелерде, соғым сойғанда да, айттарда да бірге жүрдік. Саяжайдан жер бөлініп берілді. Бау-бақша ұстауға ниеттендік. Күн-түн демей, редакцияның отымен кіріп, күлімен шықты. Ол кезде газет шығаратын техникалар ескі, нашар еді. Газеттің бір санын 40 сағат шығарған күндері болды. Үйден тамақ апаратынбыз. Кейде журналистер жұмыстан кеш шығып, бой сергітпек болып, біздің үйге келіп, кішігірім отырыс ұйымдастыратын. Қайырбек, Қошан үшеуі Жамбыл аудандық «Ауыл арайы» апталық газетінің бірінші санын Пресновта 10 күн жатып, шығарып бергені әлі күнге дейін есімде», — дейді Ғалия Уахитқызы.

бардтарға да қарыз болдық. Несие де алдық. Еріміздің абыройын аласартып алмайық деп, еңсемізді түсірмедік. Зейнолланың турашылдығының бір ұшы бізге тиетін», — дейді Ғалия Уахитқызы.

Шаңырақтарында Сафуан Шаймерденов, Ғаділша Қаһарманұлы, Ерік Асқаров, Ғалым Жайлыбай бастаған меймандар болып, дәм татқан. 2001 жылы Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі атанды. Жақсының жарының айтуынша, Зекен үйдің емес, түздің адамы еді. Есіл-дерті халықтың қамы болатын. Халық та еркелігін көтеріп, өлеңдерін жақсы көрді. Ақын ағамыздың ашуы шай орамал кепкенше еді. Ұрсысып алған соң бес минут өтпей, бәрін ұмытып, күліп сөйлесетін. Отбасында да осы мінезінен арылмаған екен.

Қызметін махаббатпен атқарғаны соншалық оның жұмыс тәртібі 8 сағатпен шектелмейтін. Мәлімет іздеген жазушы, ғалымдар Зекенде демалыста да қонырау шалып, маза бермейді екен. Ол кезде кітапханалар жабық, ғаламтор атымен жоқ. Бәлкім жерлесімізді жұрттың «энциклопедия» деп атауының сыры осында болар.

Қанда бар дүние атадан балаға даритыны белгілі. Қызы Асыл Зейноллақызы да көңілдің кейбір сәттерін өлең жолдарына түсіріп жүр. Оның туындылары «Қызылжардан ескен леп», «Бәйшешектер» антологияларына енгізілген.

Өлеңімен оқырман жүрегін жаулаған ақын ағамыздың көзі тірісінде «Жерұйық», «Мизамшуақ», «Нұрлы шуақ» кітаптары шыққан, өзі өмірден өтсе де, артында қалған жоқтаушыларының арқасында кейін «Оттай ыстық Отынағаш», «Замана шам-шырағы» кітаптары жарық көрді.

— Зейнолланың өлеңдерін оқығанда авторы өзің сияқты сезінесің. Өз жүрегіңнен шыққандай жанына жылы тиеді. Ақынның жұмысқа қырсыз келетіні бесенеден белгілі. Кейде әңгімелескенде «Жерұйық» кітабына енгізілген «Ғалияға» өлеңін алға тартып, бір-ақ өлең жазғанын айтып, еркелейтінмін. Сонда «Мизамшуақ» кітабындағы «Хауана» өлеңін маған арнағанын тіліне тиек етіп, «Сені Еваға теңегенмін», — деп сөз тауып кететін. Екеуміз бір ұл, екі қызға ата-ана болдық. Тағдырыма ризамын», — дейді Ғалия Уахитқызы.

Зейнолла Әкімжановтың өмірі бұралаң жолдардан тұрды десек, қателеспейміз. Алты жасынан әкесінен айырылды. 1980 жылы қызы Әсем 5 жасында жол апатына ұшырап, опат болды.

Самрат ҚҰСКЕНОВ,
«Soltüstik Qazaqstan».

АҚЫННЫҢ ЖАРЫ БОЛУ ЖЕҢІЛ МЕ ЕКЕН?

ХАУАНА

Мен саған басымды ием, Хауанам-ау,
Мүмкін бе сендей жанды бағаламау?!
Тілегің ғұмырымның нұры емес пе,
Жүрегін — жарық берген маған алау.

Ақылың дария ғой есіл-кенен,
Мен сені жанашырым, досым көрем.
Пейілің періштедей төгілгенде
Ғұмырдың жұмбағы жоқ шешілмеген.

Ақынның жары болу жеңіл ме екен,
Қалайша сол жүгінді жеңілдетем?
Корқаулар маған қанжар сұксадағы
Бұза алмас қорғаныңды сенің бекем.

Кешерміз алда небір қиынды әлі,
Келіссін өміріңнің күй-ырғағы.
Шіркін-ай, өміріңнің нұры екен ғой,
Асыл жар, Хауананың бұйырғаны.

Зейнолла ӘКІМЖАНОВ.

“Зейнолланың өзі жұрттың қолы жете бермейтін жұмыстан бас тартып, «кәрі шешемді жалғыз тастамаймын» деп Қызылжарға ауысты. 1979 жылдың 4 тамызында шаңырақ көтердік. Көпшіл, әңгімешіл, кісіге жақын қасиеттерімен, кез келген саладан білімі бар, ой өрісінің кеңдігімен жүрегімді жаулады десем болады.

Ағамыздың «Қазақ тілі» қоғамының жанынан «Қызылжар» газетінің шығуына, 1989 жылы «Ана тілі» клубын құруға, 1990 жылы «Салтанат» балабақшасының ашылуына атсалысқаны белгілі. Осындай қарусыз майданда шындықты айтқан адам айналасына жақсы көрінгенімен, кесірі бала-шағасына тимей қоймады. Ғалия Уахитқызының айтуынша, Зейнолладан сын естіген білім беру саласының кейбір өкілдері бар өшін ақынның балаларынан алып отырған.

«Ағаң дүниеге қызықпаған адам еді. Кісілерге көмегі тигенге қатты қуанатын. Үйге де кісі өте көп келетін. Бірде ауылдан келген жиенім 18 адамның қонғанын айтып таңғалған еді. Новая көшесінде тұрғанымызда қоғамдық көлікке төлейтін тиын болмай, жаяу жүріп, 11 аялдама санап келген кезіміз де болды. Лом-

**Қызғалдақ ОҢАЛБАЙ,
36 жаста.**

Түнгі ұйқымды терезенің тарс етіп шағылған дыбысы бұзды. Сырттағы салқын ауа бірден төргі бөлмеге еніп, қысқы суық үй ішіне жайылып барады. Шошып кеткен кішкентай қызым шыңғырып жылап жіберді. Үлкені қасына келіп оны жұбата бастады. Жүгіріп сынған терезеге барып едім, төменнен ауладағы көлікке асығыс отырып жатқан ер адамның бейнесін ғана көріп үлгердім. Оның кім екенін іштей сезсем де, қыздарыма сыр білдірген жоқпын.

Үшеуіміз де таңды ұйқысыз атырдық. Қалғып кетсек тағы біреу келіп тынышымызды алардай түнімен үрпиісіп отырдық. Әйнекті бұзып өтіп, бөлменің дәл ортасына түскен кірпішті алып қоқысқа тастадым. Үлкенді-кішілі терезе сынықтарын да жинай бастадым. Үйдегілер тоңып қалмасын деп терезені уақытша қалың көрпешеммен жапқандай болдым. Құстың ұясына кіріп, жыландай ойнақ салған желдің екпіні сонда ғана басылды. Үйдің іші ретке келгендей болғанымен ішім ұлып тұр. Өмірден көрешегін көріп, қап-қара болып, тасқа айналып кеткен жүрегім әйнекпен бірге сан мың бөлшекке ыдырап кеткендей күйдемін.

Адам өзінің жалғыздығын осындай сәтте шын сезінеді екен. Аспаның ашық болғанда жаныңа қорғаушының да қажеті шамалы. Ал қиындыққа тап болған сәтте өзіңнен басқа сенер ешкімнің жоқ екенін түсінесің. Әуел баста мен өзімнің жалғыз емес екеніме сенетінмін. Жиырма бір жасымда күйеуге шығып, 10 жыл отбасылық өмірді бастан өткердім. Алайда сезіміміз сол сәтте сөніп, ажырасудан басқа жол қалмағандай көрінді. Күйеуім кеткен соң екі қызыммен бірге жалғыз қалдым. Бар мейірімімді соларға төгуге тырысып, тек солар үшін жұмыс істедім. Бүгінде екі баламның үлкені студент атанған. Кішісі мектепте оқиды. Түптің түбінде екеуі де теңін тауып, басқа шаңырақтың отын жағатыны белгілі. Осыны ойласам көңілім жабырқап, еңсеп түсіп кетеді. Көрші үйдегі кейуана сияқты өлімді жалғыз қарсы алғым келмейді. Көңіл қосатын жақсы адам табу туралы айтқан туыстарым да, құрбыларым да болды. Олардың бұл кеңесіне не деп жауап берерімді білмей, өзімді ажырасқаным үшін айыптағандай күй кешетінмін. Осындай күндердің бірінде шын махаббатым деп қол ұстасқан адамымның отбасыма тек қиындық қана әкелерін неге білмегенмін?

Адам деген күрделі жаратылыс қой. Кейде қасыңда жылдар бойы жүрген жанның шын мәнінде қандай екенін білмей қалуымыз мүмкін. Ал өмірде бірінші рет кездескен адам туралы не айтуға болады? Әу баста Сәрсен жүрегі жұмсақ, жүзі жылы сияқты көрінді. Бәлкім алғаш жолыққан сәтте оның көмегін көрген соң солай ойлаған шығармын. Жаңбырлы күні аялдама алдына тоқтап, үйіме жеткізіп тастаған ер адаммен әңгімеміз бірден жараса кетті. Көліктегі таныстықтан кейін екеуіміз бір-бірімізбен қимай қолтастық.

Келесі күні жұмыста отырсам телефоным шыр ете қалды. Бейтаныс нөмірден қоңырау шалған кеше танысқан Сәрсен екен. Менің нөмірімді қайдан алғаны белгісіз. Аз-кем сөйлескеннен кейін кешке кездескісі келетінін айтты. Мен мұндай тосын ұсынысты күтпеген едім. Не дерімді білмей, жұмыстың көптігін сылтау етіп тұтқаны қоя салдым. Сол күні Сәрсен бірнеше рет хабарласты. Танысқаным бір-ақ күн болған адаммен кездескім келмегенімен, бас

тартудың жолып таппадым. Алғаш көргенде-ақ жылы ұшыраған адамды ренжітіп алғым келмей амалсыз келістім.

Сәрсен кездесуге мұқият дайындалыпты. Бір құшақ гүл, кешкі ас, әсерлі

өткен сайын мені асықтырып, бір отбасы болуға көндіргісі келді. Мен әлі де уақыт керек екенін айтып, бұл тақырыпта сөйлесуден қашатын болдым.

Әрқашан менімен сыпайы әрі бай-

ҚЫЗҒАНЫШТЫҢ

ҚЫЗЫЛ ИТІ

кездесу. Мен оның маған деген сезімі бар екенін түсініп, одан сайын қысылдым. Екі баланың анасы бола тұра басқа біреумен мейрамханадағы кешкі аста отыруға ынғайсыздандым. Сәрсен қанша құрмет көрсетіп, ықылас білдіріп жатса да, үйге баруым керек екенін айтып, көп отырмай кетіп қалдым. Оның жақсы адам екенін сезсем де, бірге бола алмайтынымызды біліп тұрмын.

Кездесудегі қылығымнан кейін Сәрсен енді маған хабарласпайтын шығар деп ойлады. Өзім де оны ұмыта бастадым. Алайда арада бір апта өтпей телефоным тағы шырылдады. Тағы да кездестік. Қасымдағы адамның қызықты әңгімесі, маған деген ерекше назары жанымды баурай бастады. Осылай бірте-бірте арамыз жақындай түсті. Мен үшін Сәрсен жаны таза, жүрегі жылы адам болып көрінді.

Екеуіміз бірнеше ай бойы кездесіп жүрдік. Сәрсен ешнәрсеге қарамастан менімен бірге болғысы келетінін айтып, бұл тақырыпты жиі қозғай бастады. Бір өзі екі бала тәрбиелеп отырған маған мұндай қадам жасау онай емес еді. Ақыры бар жігерімді бойға жиып, Сәрсенді қыздарыммен таныстырдым. Ол бірден балаларды жақын тартып, көңілдерінен шықты. Қыздарымның күлімдеген жүзін көріп, менің де жүрегім тыныштық тапты. Сол сәттен бастап Сәрсен үйге жиі келетін болды. Балалар оны әкесіндей көріп, келген сайын қуана қарсы алады. Алайда сонда да мен екінші рет жар атауға дайын емес едім. Ал ол болса күн

ны айтасын, — деймін әңгімені жұмсартпақ болып.

Мұнысының қалжың емес екенін түнерген жүзінен түсіне қойдым. Танысқанымызға бірнеше ай ғана болған адамның алдында ақталғым келмеді. Бір жағынан соншалық ерсі сұрақ қойғанына өкпелеп қалдым.

Осыдан кейін Сәрсеннің қызғанышы үдей түсті. Қайда барғанымызды, кімдермен кездескенімді тәптіштеп сұрап, қоңырауға жауап бермесем дауыс көтеретінді шығарды. Тіпті бір жакқа баратын болсам одан рұқсат сұрайтын күйге жеттім. Алғашында қамқор, қайырымды болып көрінген адамым нағыз қызғаншақтың өзі болып шықты. Бұлай жалғаса беруі мүмкін емесін түсінген соң, онымен бар қатынасымды үзбек ниетімді білдірдім. Алайда Сәрсенге бұл ойым ұнай қойған жоқ. Не десем де менсіз өмір сүре алмайтынын айтып тұрып алды. Ал мен әр қадамымды аңдып отыратын қызғаншақ адаммен тағдырымды бір арнаға тоғыстыра алмайтын едім.

Қош айтысқысы келмеген Сәрсен қайда барсам да соңымнан қалмайтынды шығарды. Бірде жұмысқа барғанда, бірде дүкенде, тіпті үйден шыққанда алдымда тұрады. Кешірім сұрап, өзін тастамауымды өтініп, жібергісі келмейді. Бұл әрекеті жүрегімді жібітудің орнына одан сайын ашуымды келтіреді. Жас бала сияқты ізімді аңдып, бір елі қалмайтыны несі?

Бір күні Сәрсен маған айтпай үлкен қызыммен жолығыпты. Оған мені көргісі келетінін айтып, кездесуімді өтініпті. Мектептен келе жатқанда кіші қызыма да сол сарындағы өтінішін жеткізіпті. Осы сәттен бастап мен қыздарымның қауіпсіздігі үшін алаңдай бастадым. Ол менің ғана емес, балалардың да қайда жүргенін аңдып отырады екен. Шектен шыққаны соншалықты, менің әріптестеріме де хабарласыпты. Бұл ісі ашуымды тудырып, онымен сөйлесуден үзілді-кесілді бас тарттым. Соған қарамастан отбасымды аңдуын тоқтатқан жоқ.

Көзін шел басқан Сәрсен мені көндірудің небір айла-тәсіліне барды. Тіпті қорқытып-үркітуден де тайынған жоқ. Бір кеште үйдің алдына келіп, қайта-қайта есік қағып тұрып алды. Айқайлап мені шақырды. Оны мұндай күйде үйге кіргізім келмеді. Көршілердің мазасын алмасын деп өзім сыртқа шығып, кетуін сұрадым. Ол одан бетер ашуланып, өз-өзіне ие бола алмай кетті. Дір-дір еткен алақанын көтеріп, мені ұрып жіберді. Өмірімде мұндай қорлық көрмеген мен жан даусым шығып айқайлай бастадым. Қатты дауысты естіген көршілер есік алдына шығып, арасалап алды. Сөйткен Сәрсен енді міне, түн ішінде тереземізді сындырып кетті. Бұған шыдамаған мен ертеңіне полицияға арыз жазып, болған оқиғаның бәрін баян еттім. Көп ұзамай Сәрсен ұсталып, жазасын алды. Мейірімді жандардың қолдауының арқасында мен қалыпты өміріме қайта оралып, өз-өзіме келдім. Менің киналғаным ештеңе емес қой, осының бәріне куәгер болған қыздарымның жайына алаңдаймын.

Неге мен дәл осындай адамға жолықтым екен? Бұл жай ғана кездейсоқтық па әлде мандайға жазылған қиындық па? Тағдырдың тарам-тарам жолы мен беймәлім заңын түсінуге біздей бейбақтың ақылы жетпейтін шығар.

**Дайындаған
Диас АЯҒАН,
«Soltustik Qazaqstan».**

“ Осыдан кейін Сәрсеннің қызғанышы үдей түсті. Қайда барғанымды, кімдермен кездескенімді тәптіштеп сұрап, қоңырауға жауап бермесем дауыс көтеретінді шығарды. Тіпті бір жакқа баратын болсам одан рұқсат сұрайтын күйге жеттім. Алғашында қамқор, қайырымды болып көрінген адамым нағыз қызғаншақтың өзі болып шықты. Бұлай жалғаса беруі мүмкін емесін түсінген соң, онымен бар қатынасымды үзбек ниетімді білдірдім.

салды сөйлесуге тырысатын Сәрсен бір күні мен күтпеген әңгіменің шетін шығарды.

— Әлде сенің көңілің қалаған басқа біреуің бар ма? Үйлену туралы сөз қозғасам, неге қашқақтай бересің? — деген сөзін естігенде не дерімді білмей қаттым да қалдым. Дәл алдымда сабырлы, жүзінен мейірім төгілген Сәрсен емес, басқа адам тұрғандай.

— Әзілің шығар, сен де қай-қайдағы-

РЕСЕЙГЕ ЖАҢА САНКЦИЯ САЛЫНБАҚ

АҚШ Ресейге қатысты жаңа санкциялық шараларды дайындап жатыр. Бұл жөнінде «Bloomberg» агенттігі хабарлады. Ақпаратқа сәйкес, егер Ресей Украинадағы соғысты тоқтатуға бағытталған бейбіт келісімге келуден бас тартса, аталған шектеулер күшіне енуі мүмкін. Жоспарланып отырған санкциялар Ресейдің энергетика саласына бағытталмақ. Атап айтқанда, ресейлік мұнай тасымалына қатысы бар трейдерлер мен «көлеңкелі флотқа» тиесілі кемелерге тосқауыл қою көзделіп отыр. Қандай нақты шаралар қабылданатыны жақын күндері

белгілі болады.

АҚШ қаржы министрі Скотт Бессент бұл мәселені еуропалық дипломаттармен өткен кездесуде көтергенін мәлімдеді. Дегенмен түпкілікті шешім қабылдау құқығы ел президенті Дональд Трамптың құзырында.

Ресей билігі әзірге жаңа санкциялар туралы ресми мәлімет жоқ екенін айтып отыр. Сонымен қатар АҚШ пен Украина арасындағы келіссөздерде ілгерілеу байқалғанымен, аумақтық мәселелер мен қауіпсіздік кепілдіктері бойынша бірқатар түйткіл әлі де шешілмей отыр.

КҮРІШ ӨСІРУГЕ ТЫЙЫМ

Иракта құрғақшылық ушығып барады. Климаттық өзгерістердің әсерінен биыл астық көлемі 30-50 пайызға дейін төмендеуі мүмкін. Су тапшылығы әсіресе ауыл шаруашылығына ауыр соққы болып отыр. Евфрат өзенінің деңгейі айтарлықтай төмендеп, соның салдарынан жергілікті шаруалар егіс алқаптарының көлемін қысқартуға мәжбүр. Егер 2020 жылы елдегі су қоры шамамен 60 миллиард текше метрді құраса, бүгінде бұл көрсеткіш 4 миллиард текше метрден де төмендеп кеткен. Қалыптасқан жағдайға байланысты Иракта күріш егуге то-

лықтай тыйым салынды. Су жетіспеушілігі ауыл тұрғындарының тұрмыс-тіршілігіне де әсер етіп, 170 мыңнан астам адам өз мекенін тастап, басқа өңірлерге көшуге мәжбүр болып отыр. Біріккен Ұлттар Ұйымының мәліметінше, Ирак қазіргі таңда климаттық қауіп-қатер деңгейі бойынша әлемдегі ең осал бес елдің қатарына кіреді. Сарапшылардың айтуынша, бұл ахуал Таяу Шығыстағы астық өндірісінің қысқаруына әкеліп, әлемдік азық-түлік нарығындағы бағаның өсуіне ықпал етуі мүмкін.

ҮШ ЕЛДІ ЖАЛҒАЙТЫН ТЕМІР ЖОЛ

Қытай, Қырғызстан және
Өзбекстан бірлесіп жүзеге асырып
жатқан темір жол құрылысына
Қытай тарапынан 2,3 миллиард
доллар несие бөлінді.

Бұл туралы Қырғыз Республикасы үкіметінің баспасөз қызметі хабарлады. Қаржыландыру туралы келісім «Қытай-Қырғызстан-Өзбекстан темір жол компаниясы» атты бірлескен жобалық компания және Қытай даму банкі мен Эксимбанк кіретін Қытай банктер синдикаты арасында жасалды. Жобаның жалпы құны 4,7 миллиард долларды құрайды. Оның 2,3 миллиард доллары Қытайдан 35 жылдық несие ретінде беріледі, қалған қаржы үш елдің ортақ жарғылық капиталында бөлінген. Қытай — 51%, Қырғызстан мен

Өзбекстан — әрқайсысы 24,5%. Жоба аясында 120 шақырымға созылатын темір жол бойымен 50 көпір мен 29 туннель салу жоспарланып отыр. Қырғызстан аумағындағы темір жолдың ұзындығы 304 шақырым болады.

ЭЛЕКТРОМОБИЛЬГЕ КӨШҮ КЕШЕУІЛДЕУДЕ

Еуропалық комиссия 2035 жылға қарай электромобильдерге көшу үдерісін жеңілдететін жаңа шаралар пакетін жариялады. Бұл ұсыныстар Еуропалық одақтың автомобиль өнеркәсібін қолдау мақсатында жасалып отыр.

Қазіргі кезде Еуропада бензин және дизельмен жүретін автокөліктердің сатылымы төмендеп, электромобиль нарығында әсіресе Қытайдан шыққан арзан үлгілер басымдыққа ие болуда. Жалпы электромобильге сұраныс баяу өсіп келеді. Алғашында 2035 жылдан бастап ЕО тек көмірқышқыл газын шығармайтын көліктерді тіркеуге рұқсат беруді жоспарлаған еді. Алайда жаңа ұсынысқа сәйкес, шығарындыларды 100 пайыздан 90 пайызға дейін төмендету көзделіп отыр. Қалған 10 пайызды өндірушілер экологиялық таза материалдар мен биоотынды қолдану арқылы өтей алады. Бұл гибридіті және кейбір ішкі жану қозғалтқышы бар көліктердің сатылымын сақтап қалуға мүмкіндік береді.

ЕО елдерінің арасында бұл мәселе бойынша пікірлер қайшылығы бар. Германия, Италия, Польша сияқты ірі өндірушілер ережелерді жеңілдетуді талап етеді, ал Испания, Дания, Швеция сынды елдер керісінше, қатал талаптарды қолдауда. Еурокомиссия, Еуропарламент пен ЕО кеңесі арасындағы келіссөздер күрделі болмақ, себебі реформаны қабылдау үшін кемінде 15 елдің және халықтың 65 пайызының қолдауы қажет. Сарапшылар осы жағдайдың автоөнеркәсіпке, әсіресе Қытаймен бәсекеде кері әсерін тигізуі мүмкін екенін ескертеді.

Qysqaşa

Әлемде какао тапшылығы туындады. Оған Батыс Африка елдеріндегі биылғы қуаншылық себеп болған. Сәйкесінше шоколад бағасы шарықтады. Мәселен, АҚШ-та шоколад жылдық есеппен 30 пайызға қымбаттаған. Осы себепті тұтынушылар арзанырақ тәттілерге ауысуда. Ал кәсіпкерлер какао аз қосылған немесе балама өнімдерге ойысқан. «Nestle» мен «Pladis» компаниялары какао өндірісінің төмендеуіне байланысты кейбір өнім қаптамасындағы «шоколад» сөзін мүлде алып тастауға мәжбүр. Енді оның орнына «шоколадты», «шоколад дәмі бар» секілді терминдер қолданылады. Осы ретте «FoodNavigator» басылымы какао дағдарысы болашақта шоколад ұғымын түбегейлі өзгертуі мүмкін дегенді айтады.

Жапония қорғаныс саласына қосымша 7,5 миллиард доллардан астам қаражат бөлді. Осылайша жалпы әскери бюджеттің көлемі шамамен 77 мил-

лиард долларға жетіп, елдің жалпы ішкі өнімінің 2%-ын құрады. Бұл соғыстан кейінгі кезеңдегі ең ірі қаржыландыру болып саналады. Алайда бұл шешім халық арасында сынға ұшырап отыр. Белсенділер әскери шығындардың көбеюі әлеуметтік саланың қаражатын қысқартуға әкеліп соқтыратынын, Жапонияның бейбітшілік ұстанымымен үндеспейтінін айтады. Қаржыландырудың ұлғаюына жапон үкіметінің АҚШ-пен әскери одақты нығайту жоспарлары мен Қытаймен шиеленістің күшеюі әсер етіп отыр.

Якутияда ауа температурасы күрт төмендеп, өткен түнде кей жерлерде -50 градусқа дейін аяз тіркелді. Таттин ауданында температура -60 градусқа жакындады. Осының салдарынан мектеп оқушылары қашықтан білім алуға көшті. Айта кетейік, Якутиядағы Верхоянск пен Оймякон әлемдегі ең суық елді мекендер ретінде белгілі. Бұрын

осы өңірлерде температура -67 градусқа дейін төмендеген. Синоптиктер алдағы қыс әдеттегіден де суық болады деп болжап отыр.

Газадағы қираған ғимараттардың астынан 45 палестиндік азаматтың сүйегі табылғаны туралы жергілікті азаматтық қорғаныс қызметі хабарлады. Қазіргі таңда техника жетіспеушілігінен үйінділер арасынан мәйіттерді іздеп, алып шығу күрделенген. Билік өкілдері әлі де үйінділердің астында адам қалған болуы мүмкін екенін айтады, бірақ нақты мәліметтер жоқ. Мамандардың айтуынша, техника болмағандықтан, тазалау жұмысы тек қолмен жүргізіліп, соның салдарынан бұл үдеріс өте баяу жүріп жатыр.

Ауғанстанда аштықтың алдында тұрған адамдар саны 17 миллионға жетті, бұл өткен жылмен салыстырғанда 3 миллионға артық. 2021 жылы АҚШ

әскерлерінің елден кетіп, билікке Талибан келген соң халықаралық көмек күрт азайды. Елдегі жағдайға Иран мен Пәкістаннан келген миллиондаған босқындар мен табиғи апаттар да әсер етуде. Мамандар әсіресе қыс айларында аштық пен дәрі-дәрмек жетіспеушілігінен халықтың жағдайы одан әрі қиындайтынын ескертеді. Біріккен Ұлттар Ұйымының мамандары көмек көрсету үшін 460 миллион доллардан астам қаржы қажет екенін айтты.

Бразилияның Сан-Паулу қаласында соққан қуатты дауылдан шамамен 2 млн. адам жарықсыз қалды. Шаһардың бірнеше ауданында ағаштар құлап, электр желілері зақымданған. Желдің екпіні сағатына 98 шақырымға дейін жеткен. Табиғи құбылыс салдарынан әуе қатынасы да бұзылды. Жүзден астам рейс тоқтатылды. Әуежайлар жұмыстың біртіндеп қалыпқа келіп жатқанын хабарлады.

(Ғаламтор материалдары негізінде әзірленді).

Teatr

«МӨЛДІР МАХАББАТ» –
ЖЫЛ ҚОЙЫЛЫМЫ

Халықаралық театр сыншылары бірлестігінің «CRITICS AWARDS VII» жүлдесі аясында еліміздегі өнер ордаларына жүргізілген жылдық мониторинг қорытындысы жарияланды.

Оның аясында осымен жетінші мәрте ұйымдастырылып отырған «Сыншылар жүлдесі» іс-шарасында Сәбит Мұқанов атындағы облыстық қазақ сазды-драма театры сахналаған «Мөлдір махаббат» қойылымы «Шетелдік режиссердің жыл қойылымы» номинациясына ие болды.

— Бұл жүлде — режиссер Айдар Заббаров пен театр ұжымының кәсіби ізденісі және ортақ еңбегінің нәтижесі. «Мөлдір махаббат» — көрерменнің жоғары сұранысы мен ілтипатына ие болған спектакль. Классикалық туындының көркемдік ерекшелігі мен актерлердің кәсіби шеберлігі көрген адамды тебіrentпей қоймайды. Өткен мен бүгінді байланыстырған қойылым аз уақыт ішінде адам жанының ең нәзік қылын шертетін туындыға айналды, — дейді театр директоры Біржан Жалғасбаев.

Қос ғашықтың тағдыр тәлкегіне түскен өмір жолын баяндайтын әсерлі драма еліміздің бірқатар өңірлеріндегі, атап айтқанда, Алматы, Түркістандағы театрларда да сахналанған.

Самрат ҚҰСКЕНОВ,
«Soltüstik Qazaqstan».

АЛҒЫС БІЛДІРЕМІЗ

Биыл есімі өңір жұртшылығына белгілі еңбек ардагері, облысымыздың құрметті азаматы Құдайберген Қалиев 80 жасқа толды. Адам өмірінің айтулы белесіне асқақ абыроймен, биік беделмен жеткен қуаныш иесіне көрсеткен сый-құрметі үшін облыс әкімі Ғауез Торсанұлы Нұрмұхамбетовке, мерейтойлық іс-шаралардың өз деңгейінде өтуіне атсалысқан аға буын өкілдеріне, жергілікті өнерпаздарға, құда-жекжат, ағайын-туысқа әулетіміздің атынан алғыс білдіреміз.

Қалиевтар әулеті.

Sport

ЕР ЕСІМІ ҰМЫТЫЛМАЙДЫ

Айыртау ауданындағы Қамсақты ауылында волейболдан турнир өтті. Аталмыш іс-шара осыдан он жыл бұрын қызметтік борышын өтеу кезінде ерлікпен қаза тапқан аға сержант Дастан Сақтағановтың құрметіне арналып, қайсарлықтың хас үлгісін көрсеткен батырдың есімі кеңінен ұлықталды.

Марқұм 2015 жылдың маусым айында Қарағанды облысына қарасты «Спасск» оқу-жаттығу орталығында арнайы мақсаттағы барлау топтарының «Алтын үкі — 2015» халықаралық жаттығуларына қатысу кезінде өз өмірін қатерге тігіп, суға батып бара жатқан қаруласын құтқарғанымен, өзі су түбіне кете барды.

Көрсеткен ерлігі үшін Президент Жарлығымен III дәрежелі «Айбын» орденімен (қайтыс болғаннан кейін) марапатталды. Дастан егіздің сынары еді. «Жоктаушысы бар жоғалмайды» демекші, оның туған жерінде спорттық іс-шараның өтуіне қаруластары мен туған бауыры Аслан өлшеусіз үлес қосты.

Жарысқа 6 команда қатысты. Олардың арасында Еленовка (Ақмола облысы), Лавровка,

Имантау, Антоновка ауылдарынан келген спортшылар да болды. Тартысты бәсекенің қорытындысы бойынша турнир кубогын Лавровка ауылынан келген команда иеленді.

Бір атап өтерлігі, ауылға арнайы келген әскерилер Дастанның артында қалған жалғыз тұяғы Батыржанға әкесінің ерлік ісін өсиет етіп, сый-сияпат жасады. Іс-шара аясында марқұмның рухына құран бағышталып, ас берілді. Жауынгердің ата-анасы мен туған-туыстары аталмыш іс-шараны өткізуге қолдау көрсеткен азаматтарға ризашылық білдірді.

Ақмарал ҚҰРМАНАЙҚЫЗЫ,
«Soltüstik Qazaqstan».

Bärekeldi!

ЖЕРЛЕСІМІЗ – ӘЛЕМ
ЧЕМПИОНЫ

Петропавл қаласының тумасы, «B-Boy Amir» деген лақап атпен өнер көрсететін қазақстандық Амир Закиров брейкингтен әлем чемпионы атанды. Дубай қаласында өткен «WFADS» әлем чемпионатының финалында ол америкалық Мигель Анхель Росариодан («B-Boy Gravity») асып түсті.

Өткен жылы 28 жастағы спортшы Парижде өткен жазғы Олимпиада ойындарында ширек финалға дейін жеткен болатын.

Назым ЕСІМ,
«Soltüstik Qazaqstan».

Qylmys

БЕС МИЛЛИОН
ТЕҢГЕСІНЕН
АЙЫРЫЛДЫ

Петропавл қаласының тұрғыны интернет-алаяқтарға алданып, 5 млн. теңгеден астам ақшасынан айырылды. Тұрғынға «WhatsApp» мессенджері арқылы өзін «Еgov қызметкері» деп таныстырған адам қоңырау шалып, әлдебіреулердің оның жеке кабинетін бұзғанын хабарлаған. Деректерді «нақтылау» және банк қосымшаларына кіруді қалпына келтіру сылтауымен SMS-хабарлама арқылы келген кодты айтуын талап еткен. Кейін жәбірленушіге өзін полиция қызметкері ретінде таныстырған адам бейнеқоңырау арқылы хабарласқан.

Игорь МЕРЦАЛОВ,
облыстық полиция
департаменті ақпараттық
саясат бөлімінің қызметкері.

SOLTÜSTIK
QAZAQSTAN

Газет мемлекеттік
ақпараттық саясатты
жүргізуде ресми басылым
болып табылады.

Директор
Ербақыт АМАНТАЙҰЛЫ
Қабылдау бөлмесі тел.: 50-09-14

Бас редактор
Нұргүл ОҚАШЕВА,
тел.: 8-702-887-44-40, 50-15-47

Бас редактордың
орынбасары
тел.: 8-775-292-93-81, 50-09-15

Жауапты хатшы
тел.: 8-705-463-13-29, 50-09-15

Қоғамдық-саяси бөлім
тел.: 8-777-197-14-06, 50-29-54

Экономика бөлімі
тел.: 8-705-641-91-72, 50-29-54

Руханият бөлімі тел.:
8-703-335-60-12, 36-01-82

Есеп бөлімі
тел./факс): 8-707-455-93-48,
53-11-00

Газеттің меншік иесі және шығарушысы:

Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің «Қызылжар-Ақпарат»
жауапкершілігі шектеулі серіктестігі (Петропавл қаласы).

«Soltüstik Qazaqstan» газеті 2024 жылдың 19 желтоқсанында Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №KZ88VPY00108346 куәлігін алған.

Газет сейсенбі, жұма күндері шығады.

«Soltüstik Qazaqstan»-да жарияланған материалды көшіріп басқан кезде газетке сілтеме жасалуы міндетті. Редакцияның тапсырысы бойынша жазылмаған материалдарға қаламақы төленбейді. Жарнаманың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Қолжазба қайтарылмайды. Келген хаттарға жауап жолданбайды.

А) – материалдың жариялану ақысы төленген.
Бағасы келісімді.

Редакцияның мекенжайы:
150000 Қазақстан Республикасы, Петропавл қаласы, К.Сүтішев көшесі, 7.
Электронды пошта «kyzylzhar_akparat@mail.ru»

Газетке 1970 жылы
«Құрмет белгісі» ордені беріліп,
2023 және 2025 жылы Қазақстан
Республикасы Президентінің Алғысы
жарияланды.

Тапсырыс 600

Газет «Қызылжар-Ақпарат»
ЖШС-ның компьютер
орталығында теріліп, беттелді.
«Газетный двор» жауапкершілігі шектеулі се-
ріктестігінің баспаханасында басылды (Петропавл
қаласы, Ғ.Мүсірепов көшесі, 34 «В»).

Көлемі 3 баспа табак.

ТАРАЛЫМЫ 7862

Нөмірдің кезекші редакторы:
Н.ЕСІМ.